

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

POSTAVENÍ ČESKÉ ŽENY V RODINĚ Z POHLEDU VEŘEJNOSTI

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Benešová, Ph. D.

Autor:

Hana Kloudová

2011

Abstrakt

Postavení české ženy v rodině je v současné době diskutované téma. České rodiny ztrácí svou původní podobu a tím dochází i ke změně postavení ženy v rodině a tudíž k narušení tradičního patriarchálního modelu rodiny.

Výzkumem ve své bakalářské práci jsem chtěla zmapovat názory veřejnosti na postavení české ženy v současné rodině, zda česká žena stále zastává tradiční postavení ženy v rodině a do jaké míry se v dnešní rodině vyskytuje model současné moderní ženy. V teoretické části práce jsem se zaměřila zejména na vývoj postavení české ženy v historickém měřítku, dále jsem se věnovala současné struktuře rodiny, novým formám a možnostem soužití, poklesu porodnosti, dvoukariérovému manželství, rozdělení rolí ženy v rodině a v neposlední řadě dělbu práce v domácnosti.

Pro realizaci výzkumného šetření jsem zvolila kvantitativní metodu, technikou dotazníku. Samotný dotazník je sestaven z 24 uzavřených otázek a ze 4 uzavřených otázek s faktografickými údaji. Zkoumaným souborem jsou náhodně vybraní kolegové a kolegyně, přátelé a rodinní příslušníci z okresu České Budějovice. Minimální věk respondentů je určen hranicí 18 let. Z celkového počtu 200 ks rozdaných dotazníků se zpět vrátilo 148 ks vyplněných dotazníků použitelných pro výzkum, celková návratnost je tedy 74 %.

Hypotéza 1 předpokládala, že česká žena zastává stále své tradiční postavení v rodině, byla potvrzena. Hypotéza 2, která předpokládala, že současná tzv. „nová žena“ se v české rodině vyskytuje jen zřídka se nepotvrdila. Výsledky práce sice ukazují, že v rodinách stále převládá tradiční model, ale již s výrazně menším percentuelním poměrem názorů, než tomu ukazují sociologické výzkumy minulých let. Muž již není výhradním živitelem rodiny a současná žena kromě péče o domácnost, výchovy dětí je zároveň schopna chodit do zaměstnání, přispívat výraznou měrou do rozpočtu rodiny, dále se profesně vzdělávat a reprezentovat muže.

Výsledky mé bakalářské práce lze využít jako studijní materiál pro výuku studentů se sociálně - zdravotním zaměřením nebo mohou být základem pro další výzkumná šetření a studie zabývající se touto problematikou.

Abstract

The contemporary role of Czech women in the families is being discussed a lot. Czech families have significantly changed and so the role of women. A traditional patriarchal model of Czech families has been disrupted.

This Bachelor thesis is mapping public opinion on the role of Czech women in the families and the difference between traditional and present models. The theoretical part deals with historical development of women roles, a current structure of Czech families, new forms and ways of spouse coexistence, birth rate decline, two-career wedlocks, family roles of men and women and their housework share.

A quantitative method, a questionnaire, was used for the research survey. The questionnaire consisted of 24 closed questions and 4 closed questions supplemented with factual data. Some colleagues, friends and family members from the South Bohemian region were the respondents. All of them were over 18. From two hundred questionnaires distributed, 148 were completed and used so the return rate was 74 %.

Hypothesis 1 assumed a traditional family role of the Czech woman and was confirmed. Hypothesis 2 assuming high absence of “a new woman“ in a Czech family was not confirmed. Although the findings show a prevalence of the traditional family model, the percentage of traditional views has declined compared to the previous sociological research surveys. A man has lost his traditional breadwinner role while a woman, except for her housework and child care, is fully employed, earns quite big money, attends courses of further professional development and represents her husband.

The findings of this Bachelor work can serve students of social and health care studies and form a basis for further research work in this field.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Postavení české ženy v rodině z pohledu veřejnosti vypracovala samostatně a použila jen pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2011

Hana Kloudová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Veronice Benešové, Ph. D. za její odborné vedení, vstřícnost, trpělivost a Mgr. Olze Jedličkové za cenné rady a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji mé rodině, přátelům za vynaloženou podporu a trpělivost při studiu.

OBSAH

ÚVOD	8
1. SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Operacionalizace základních pojmů	10
1.2 Postavení tradiční ženy v historickém měřítku.....	15
1.2.1 Doba kamenná	15
1.2.2 Starověk	16
1.2.3 Středověk	17
1.2.4 Evropský novověk	18
1.2.5 Postavení české ženy na přelomu 19. a 20. století.....	19
1.2.6 Postavení české ženy v 2. polovině 20. století.....	21
1.3 Postavení současné ženy na přelomu 20. a 21. století	23
1.3.1 Pojem rodina	23
1.3.2 Postavení ženy v rodině	25
1.3.3 Uzavírání manželství	26
1.3.4 Nové formy partnerského soužití.....	27
1.3.5 Porodnost	29
1.3.6 Dvoukariérová manželství	30
1.3.7 Role ženy	31
1.3.8 Rozdělení rolí v rodině	32
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	36
2.1 Cíl práce.....	36
2.2 Hypotézy	36
3. METODIKA.....	37

3.1	Metodika práce	37
3.1.1	Standardizovaný dotazník.....	38
3.1.2	Statistické hodnocení	39
3.2	Charakteristika výzkumného souboru	39
4.	VÝSLEDKY	40
4.1	Struktura výzkumné skupiny	40
4.2	Statistické vyhodnocení otázek	42
5.	DISKUZE	63
6.	ZAVĚR	71
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	73
8.	KLÍČOVÁ SLOVA.....	77
9.	PŘÍLOHY	78

ÚVOD

Postavení české ženy doznalo v průběhu dějin nemalých změn a to nejen v oblasti politické, ekonomické a kulturní, ale výrazný vliv na něj měla také sociální proměna společnosti. V současné době zakládání rodiny ztrácí svou původní podobu a je provázeno větší mírou svobody rozhodování a individualizace jedince ve společenském životě. Instrukce manželství není již nutnou podmínkou rodinného života. Dochází k oslabení tradičního rozdělení rolí, tím ke změně postavení ženy v rodině a tudíž k narušení tradičního patriarchálního modelu rodiny. Patriarchální model rodiny se vyznačuje přísnou rovnováhou vzájemně komplementárních rolí ženy a muže. Muž je označován za živitele rodiny, převážně se stará o její finanční zabezpečení. Žena má na starosti chod domácnosti a péči o děti. V současné době však již není výhradním živitelem pouze muž, ale důraz je kladen i na plnou zaměstnanost žen. Narůstá význam ženy v rodině, i přes nižší úroveň jejich příjmů přispívá současná žena výraznou měrou do rodinného rozpočtu. Kromě zaměstnání je schopna se postarat o domácnost, výchovu dětí a dále se profesně vzdělávat. Naopak se dlouhodobě snižuje pozice muže v rodině. Současná doba sice muži umožňuje profesně se realizovat, vydělat nadstandardní finanční prostředky, ale již je málo ochoten podat ženě pomocnou ruku při domácích pracích v rodině. Žena je tak nadále nucena zastávat v rodině svou tradiční roli, genderově orientovanou.

Rozhodla jsem se, zabývat tématem postavení ženy v rodině nejen proto, že je to téma v poslední době velmi aktuální, ale zejména proto, že stejně jako pro mnoho ostatních lidí, je téma žena ve spojení s rodinou častým předmětem diskuze i výzkumu a mám pocit, že je v této oblasti stále co objevovat.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou. Teoretickou část jsem dále rozčlenila do tří navzájem provázaných kapitol. První kapitola je zaměřena na operacionalizaci základních pojmů jako jsou gender, genderové role a stereotypy. Postavením tradiční ženy v historickém měřítku od doby kamenné do druhé poloviny 20. století se zabývá druhá kapitola. Ve třetí kapitole se snažím vystihnout hlavní rysy postavení současné ženy na přelomu 20. a 21. století a blíže se pak věnuji především

struktuře rodiny, novým formám soužití, poklesu porodnosti, dvoukariérovému manželství, rozdělení rolí ženy v rodině a v neposlední řadě dělbou prací v domácnosti.

Cílem empirické části výzkumného šetření mé bakalářské práce je zjištění názoru české veřejnosti, reprezentované vzorkem náhodně vybraných respondentů na postavení české ženy v rodině. Hlavním cílem je zjistit názor veřejnosti, zda česká žena stále zastává své tradiční postavení v rodině. Dílčím cílem je zjištění, do jaké míry se v dnešní rodině vyskytuje model současné, moderní, tzv. „nové ženy“. Jaké jsou očekávání respondentů na rozdělení činností v domácnosti, jakým způsobem respondenti nahlízejí na otázku volného času, na věnování se svým zájmům a koníčkům, zda-li se muži domácím pracím věnují, respektive by se jim měli věnovat více, zda uzavření manželství je či není pro ně prázdnou institucí nebo jestli je u ženy v dnešní době důležitý vzhled a zda by měla žena o sebe více pečovat.

1. SOUČASNÝ STAV

Postavení české ženy dosáhlo v průběhu dějin nemalých změn, nejen v oblasti politické, ekonomické a kulturní, ale výrazný vliv na něj měla také sociální proměna společnosti. Pokud se budeme zabývat těmito proměnami, vždy je třeba probírané téma vztahovat i k postavení muže. Rozdíly mezi těmito dvěma na první pohled blízkými pojmy jsou pro mou práci poměrně zásadní, zvláště pak jejich konkrétní odlišnosti. Ve společnosti se lidé definují mnoha různými způsoby např. barvou pleti, věkem, společenským postavením, majetkem. Jednou z nejzákladnějších je definice ve vztahu k pohlaví, tedy muž a žena. Pojem pohlaví určuje to, co je mužům a ženám opravdu vrozené, co je jim biologicky dané, především tedy fyzické rozdíly mezi jejich těly. V dnešní době se pro vyjádření rolí ve společnosti a vztahů mezi muži a ženami používá termín gender¹.

1.1 Operacionalizace základních pojmů

Gender

V současné době používaný termín gender, který se obvykle překládá z angličtiny jako sociální rod, zahrnuje v sobě zejména sociálně a společensky kulturní rozdíly mezi muži a ženami. Dle Marie Čermákové (2000, s. 11): *„Tyto rozdíly mnozí z nás vnímají jako cosi daného, neměnného, tudíž i normálního či dokonce přirozeného. Ve skutečnosti se však jedná o lidský výtvor – naši lidskou konstrukci. Z genderového hlediska pak jde o takové rozdíly mezi mužem a ženou, které nejsou předurčeny biologicky, geneticky ani nikterak jinak od přírody, nejsou nám dány dopředu, nýbrž vznikají a jsou podmíněny kulturně, historicky a sociálně“².*

Ve své knize *Gender a společnost* Jana Valdřová (2006, s. 6) uvádí: „Fungování genderu jako principu, který strukturuje společnost, vystihuje Kimmelův koncept tří I. Identita, interakce, a instituce. Identita je vždy vevázána do konkrétního kulturního

¹ RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. s. 20. ISBN 80-246-0525-2.

² ČERMÁKOVÁ, M. et al. *Proměny současné české rodiny (rodina-gender-stratifikace)*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. s. 11. ISBN 80-85850-93-1.

a jazykového kontextu, který spoluutváří naše ženství či mužství, naši pozici ve společnosti. Pojem interakce naznačuje, že gender je vztahový koncept – gender vzniká v interakci. Instrukce (rodina, škola, pracovní trh aj.) odrážejí, produkují a posilují genderové vzorce dané společností³“.

Gender a rod

Lidské pohlaví, jak již bylo uvedeno, je dáno biologickými rozdíly a je určeno při narození jedince. Oproti tomu genderové role a stereotypy, ve kterých vyrůstáme od narození, považujeme většinou za vrozené, biologicky dané, avšak se jedná o normy naučené. Převážná většina lidí vnímá nerovnost mezi muži a ženami jako přirozenou. Jaká bude v životě jejich role z genderového hlediska je dáno nejen kulturou společnosti, ve které žijí, jejími představami o femininitě a maskulinitě. V naší společnosti je možné definovat pohlavně - genderový systém jako patriarchální - androcentrický. To znamená, že vlastnosti a činnosti vnímané společností jako mužské jsou hodnoceny výše než ty, které jsou vnímány jako ženské. Od tohoto pohledu se pak odvíjí genderová nerovnost⁴.

Claire Renzetti a Daniel Curran (2003, s. 21) se k této problematice vyjadřují: „Každá společnost svým členům předepisuje určité vlastnosti, způsoby chování, a vzorce vzájemné interakce v závislosti na jejich pohlaví. Tyto předpisy jsou zakotveny ve společenských institucích, jako jsou hospodářství, politický systém, náboženství, rodinné uspořádání aj. Instrukcionalizované vzorce genderové diferenciaci jsou souhrnně označovány jako pohlavně - genderový systém společnosti. Každý systém však zahrnuje přinejmenším tyto tři vzájemně provázané prvky:

- sociální konstrukci genderových kategorií na základě biologického pohlaví,
- dělbu práce na základě pohlaví, tedy skutečnost, že jednotlivcům jsou svěřovány určité úkoly v závislosti na jejich pohlaví,

³ VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. s. 6. ISBN 80-7044-808-3.

⁴ RENZETTI, C. M. - CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. s. 20-21. ISBN 80-246-0525-2.

- *společenskou regulaci sexuality, v jejímž rámci jsou některé formy vyjadřování sexuality odměňovány a jiné trestány*⁵.

Genderové role a stereotypy

Každá doba a kultura si vytváří vlastní obraz mužství a ženství jako souhrn předsudků, společenských norem a očekávání. Každá společenská role je vlastně podobná roli divadelní. Společnost vyžaduje dodržování určitých požadavků, norem a pravidel chování spojené s kulturou dané země. Na základě těchto zkušeností, které jsou podmíněny kulturou, se vyvíjí maskulinita a femininita rolí, postojů a chování. Odlišnost se např. u žen týká vzhledu, chování, společenského postavení⁶. V minulosti byla ženě po dlouhou dobu dějin přisuzována díky své reprodukční schopnosti genderová domácí role. Porod a kojení dětí vytváří silnou vazbu mezi matkou a dítětem. Je proto přirozené, že matky tráví nejvíce času s dětmi, zůstávají s nimi doma a vychovávají je; poskytují dětem i mužům nejen citovou oporu, ale plní též další úkoly v domácnosti⁷. V důsledku toho zaujímají ženy vůči mužům ve většině společností znevýhodněnou pozici. Je jim vyhrazeno převážně místo ve sféře soukromé, jako je rodina, domácnost, tedy ve sféře neplacené. Oproti tomu mužům, z jejich biologické podstaty, je jim předurčena role živitele a ochránce rodiny. Ve většině společností je proto mužům určeno místo ve sféře veřejné, tedy práce placené – zaměstnání nebo podnikání. Rozdíl mezi ženskými a mužskými genderovými rolmi se také přímo odráží také v dostupnosti vzdělání, ekonomických a politických zdrojů, které jsou ve většině společností privilegiem mužů. V politických, volených pozicích jsou ženy takřka na celém světě podprezentovány. V některých zemích světa nemají ženy doposud volební právo⁸.

Počátek procesu učení genderových rolí, počátek procesu, který má pro člověka zásadní význam, nastává u každého z nás bezprostředně po narození. Při narození dítěte je první otázkou, kterou rodiče patrně uslyší věta: „Máte kluka nebo holku?“. Již

⁵ RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. s. 21. ISBN 80-246-0525-2.

⁶ FORMÁNKOVÁ, L. – RYTÍŘOVÁ, K. *ABC feminizmu*. 1. vyd. Brno: Nesehnutí, 2004. s. 9-11. ISBN 80-903228-3-2.

⁷ RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. s. 23-24. ISBN 80-246-0525-2.

⁸ VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. s. 10. ISBN 80-7044-808-3.

z tohoto je patrné, že pohlaví je pro většinu lidí základním definičním znakem jedince. Podle pohlaví si totiž odvozujeme jaké bude mít náš potomek vlastnosti a zájmy. Již po porodu a zjištění pohlaví si budeme téměř jisti, zda budeme mít milou hodnou holčičku či zlobivého divokého rošťáka. To je dáno tím, že veřejnost určité vlastnosti přisuzuje chlapcům a jiné zase dívkám. Je toto pravidlo univerzální nebo si ho vytváříme právě my sami svým jednáním v průběhu života dítěte? Většina z nás, když se dozví pohlaví dítěte, začne se k němu chovat určitým způsobem. Holčičce koupí růžové šatičky a chlapečkovi modré kalhoty, popřípadě autíčko. Chlapeček je již ze začátku označen za raubíře a dívka je sladká princeznička nebo beruška. Každý sám ale jistě dobře ví, že děti naše představy ne vždy splňují. Bez ohledu na pohlaví jsou občas všechny děti zlobivé, umažou si právě vyprané šaty či s nekonečnou energií pobíhají po zahradách a parcích. Jindy se zase stulí s k mámě a tátovi a vyžadují pohlázení a vlídné slovo. Mimo všeho, čeho se v životě učí, učí se stejně tak i genderovým rozdílům. Dívka záhy zjistí, že se jako správná dáma nemá prát a chlapec by neměl brečet, pokud si nepřeje, aby si na něj ostatní kamarádi ukazovali jako na „babu“. V každém případě záleží na rodině, ve které dané dítě vyrůstá. V určitých rodinách je tento přístup striktně dodržován, v jiné není pro rodiče žádný problém, aby si holčička hrála s autíčky a chlapeček s kuchyňkou a panenkami. Rodiče však nejsou tím jediným, co na děti působí, o rolích mužů a žen se dozvídají i od dalších příbuzných a známých, ve školce, ve škole či z médií⁹.

Lenka Formánková a Kristýna Rytířová (2004, s. 26): popisují ve své knize „ABC feminismu“, že genderové stereotypní je: „...*takové uvažování, které předpokládá, že ženy se chovají a myslí odlišným způsobem než muži, nám klade klapky na oči. Lidé, kteří vidí svět ostře rozdělený na muže a ženy, pak lehce přehlédnou situace, které nezapadají do jejich zažitého schématu. Nevšímají si například, že i muži jsou citliví, empatictí a dokáží naslouchat druhým, i ženy jsou silné odvážné a schopné prorazit v profesním životě, přičemž takové chování neubírá nic ženám na jejich ženskosti a mužům na jejich mužskosti. Naše vlastnosti, životní styly, zájmy a způsoby komunikace se na sebe vrství bez ohledu na to, zda jsou považovány za spíše ženské*

⁹ FORMÁNKOVÁ, L. – RYTÍŘOVÁ, K. *ABC feminismu*. 1. vyd. Brno: Nesehnutí, 2004. s. 24-25. ISBN 80-903228-3-2.

či mužské, avšak člověk uvažující genderově stereotypně pak na nás vidí především to, co je podle něj v souladu s naším biologickým pohlavím, a tak se nadále utvrzuje v tom, že jeho vidění světa je správné“¹⁰.

Na zřeteli bychom však měli mít především individualitu každého jedince a ne se příliš zabývat rozdíly mezi ženami a muži. Vždyť to, co se jeví typicky „ženské“ či „mužské“ v jedné kultuře a době, nemusí být již platné v jiné kultuře a době. Ideální by proto bylo, aby se lidé navzájem snažili využít svých případných odlišností a protikladů ke vzájemnému obohacování a doplňování.

¹⁰ FORMÁNKOVÁ, L. – RYTÍŘOVÁ, K. *ABC feminizmu*. 1. vyd. Brno: Nesehnutí, 2004. s. 26. ISBN 80-903228-3-2.

1.2 Postavení tradiční ženy v historickém měřítku

Pokud chceme zjistit jaké je skutečné postavení české ženy v rodině současnosti, nesmíme opomenout srovnání postavení ženy s dobou dávnou minulou. Historická souvislost je nezbytná ke správnému porovnání, náhledu na postavení tradiční ženy a postavení ženy 20. a 21. století.

1.2.1 Doba kamenná

Rodinu, ve smyslu nejmenší jednotky všech známých společností, můžeme pozorovat již v době kamenné. Za základní společenskou jednotku lidstva v prvobytně pospolné společnosti jsou považovány rody. Na rozdíl od uskupení rodiny, na jakou jsme zvyklí dnes, žili lidé v této době v pokrevně spřízněných skupinách, spojených hospodářskými a společenskými pouty. Svůj původ odvozovali od společného mýtického předka, sdíleli společný náboženský kult, obývali společné teritorium, měli vnitřní i vnější ekonomické vazby a uplatňovali i pravidla, která zároveň dovozovala i zakazovala sňatky. Tato společnost se dá označit za společnost klanovou¹¹. V jejím čele stála rada starších, která v určitých situacích sloužila jako soud. Vedoucí postavení ve společnosti měla žena – matka, jako zachovatelka rodu, a ta se také stala skutečnou vládkyní; hovoříme zde o tzv. matriarchátu¹². Rozdělení prací v této společnosti pak zapříčinil lov. Od té doby, co se lidé začali živit lovem, bylo pravidlem, že ti, kdo lovili, byli muži a ženy se specializovaly na sběračství¹³. Archeologické nálezy z Blízkého východu a jihovýchodní Evropy dokazují, že neolitická kultura byla postavena na ženských hodnotách. To, že hlavní úlohu hrály v rodině a společnosti ženy, dokládá existence nejvyššího božstva – Velké matky. Zároveň i ženský princip, který spočíval hlavně v plození dětí a péči o ně, byl považován za posvátný. Ženy vyráběly keramiku, předly, tkaly a upravovaly potraviny. Největší přísun potravin zajišťovalo pěstování plodin, kterého se účastnili ženy i muži. Lov měl pouze doplňkový význam. Účast žen na mužských loveckých obřadech byla zakázána. V této sběračské a lovecké společnosti

¹¹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 23-25. ISBN 80-86429-19-9.

¹² TOMEŠ, J. *Ženy ve spektru civilizací*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 28. ISBN 978-80-7419-009-4.

¹³ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo. 1999.66 s. ISBN 80-7203-124-4.

existovaly jen rodiny malé. Z důvodu častého stěhování za zdroji obživy by matky neměly možnost převážení celého majetku a zároveň více než jednoho malého dítěte¹⁴.

1.2.2 Starověk

Ve starověké společnosti došlo podobně jako jinde ve světě k přechodu z matriarchální společnosti ve společnost patriarchální. Nezávislé městské státy v této době představovala polis, ve kterých muži, svobodní a plnoprávní občané, zastupovali menšinu. Většinu zde zaujímalý ženy, děti a otroci. Jako nejmenší společenská jednotka se v té době označoval oikos, přičemž tento název znamenal původně obydlí, dále pak veškerý majetek, otroky, zvířata, ale i členy rodiny žijící pospolu. Název oikos označoval tedy celou domácnost s domem i půdou. Řecká společnost nutila muže ke sňatkům. Těm, kteří sňatek odmítli, náležel trest a nebo jimi společnost jednoduše opovrhovala. Sňatky se neuzavíraly z lásky nebo ze vzájemné náklonnosti, nýbrž z nutnosti zplození mužského následovníka a tím pádem udržení rodinného kultu. Zánikem mateřského práva došlo k vyžadování manželské věrnosti, neboť muž nechtěl uznat za svého dědice dítě, o kterém měl pochybnost, zda je jeho vlastní. Toto omezení stále více připoutávalo ženy k domácnosti, kde se mohly zdržovat pouze na vyhrazených místech. Nové uspořádání vzalo ženě svobodu i možnost angažovat se ve veřejném životě. Aby na sebe žena nepoutala zraky jiných mužů, mohla vycházet mimo svůj domov pouze zahalena¹⁵. Ženy vystupovaly vůči mužům v podřízeném postavení, které se ve většině případů se podobalo postavení otroků. Právo na vzdělání měly ženy minimální a učit se mohly pouze doma za přítomnosti dalších žen¹⁶.

Ve své první právní kodexu, tzv. „Dvanácti deskách“, nazvali Římané rodinu základní jednotkou společnosti. Tak jako římská republika, prožívala v této době krizi i římská rodina a to především v souvislosti s postavením žen. Ženy vlastníci velký majetek měly právo jej spravovat. Ženy bez prostředků se živily jako porodní báby, švadleny, kojné, vychovatelky nebo obchodnice. V porovnání se ženami v klasickém

¹⁴ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 23-25. ISBN 80-86429-19-9.

¹⁵ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 24-28. ISBN 80-86429-19-9.

¹⁶ TOMEŠ, J. *Ženy ve spektru civilizací*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 31-32. ISBN 978-80-7419-009-4

Řecku se také římské ženy přece jen těšily jisté důstojnosti, nebyly vyloučeny ze společenského života, dokonce se začínaly prosazovat i v politickém dění. Také rozvody ve starém Římě byly z právní stránky mnohem jednodušší. Uzavřené manželství bylo možno ukončit jedním z manželů a to z jakýchkoliv důvodů. Pokud se ale chtěla rozvést žena v Řecku, tak pouze na žádost u úředníka, který musel posoudit její důvody. Počátek dějin ženské emancipace je historicky doložen právě ze starověkého Říma. Muži zde však velmi ostře reagovali na svobodomyšlné projevy žen a pokud ovšem nepomohly pokuty, mohlo se stát, že i ženy z nejvznešenějších rodin, byly vypovězeny do vyhnanství, aby nedávaly ostatním ženám špatný příklad¹⁷. O tom, že ale římská společnost nezměnila nic na své patriarchální povaze rodiny vypovídá citát (2003, s. 27): „*Otcem rodiny je nazýván ten, kdo má v domě právo vládnout, a tímto jménem je nazýván oprávněně, i kdyby neměl syna: neboť není takto označena pouze jeho osoba, ale i právo*“¹⁸. V antické společnosti byla žena oceňována především jako matka, přesto postavení žen v Římě bylo mnohem volnější než v Řecku¹⁹.

1.2.3 Středověk

Za rodinu patriarchální můžeme označit i rodinu středověkou. V této době bylo možné soužití muže s více ženami najednou. Zároveň lze, např. u východních Slovanů, doložit soužití jedné ženy s větším počtem mužů, přičemž se v mnoha případech jednalo o soužití bratrů s jednou ženou. Ničím zvláštním nebylo ani tzv. „snachočestvo“, což znamenal sňatek uzavřený otcem ženicha, který ho zastupoval až do věku jeho dospělosti a to dokonce i v oblasti sexuální. Na středověkou rodinu mělo patrný vliv i křesťanství, které na jednu stranu hlásalo, že instituce manželství je dobré zřízení, na druhou stranu ale vyzývalo občany, aby sloužili Bohu, k čemuž je nutná nezávislost na rodině. Sňatky byly uzavírány převážně z ekonomických a stavovských důvodů a hlavní úlohou rodiny bylo, plození dětí. Rodina představovala výrobní jednotku, zároveň spíše sloužila také jako instituce výchovná. Především na venkově žilo více

¹⁷ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 25-28. ISBN 80-86429-19-9.

¹⁸ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 27. ISBN 80-86429-19-9.

¹⁹ TOMEŠ, J. *Ženy ve spektru civilizací*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 32. ISBN 978-80-7419-009-4.

generací pohromadě²⁰. Postavení českých žen ve středověku bylo v porovnání s muži nerovnoprávné, ženy byly znevýhodňovány v několika oblastech, např.: neměly přístup k politice a k úřadům. Jejich hlavním úkolem bylo porodit a vychovat manželovi pokračovatele rodu, pečovat o domácnost, dostatečně reprezentovat svého manžela navenek a ctít křesťanské hodnoty²¹.

1.2.4 Evropský novověk

Novověká rodina byla do značné míry ovlivněna především revolucemi bojujícími za občanskou rovnost. Již v období renesance vykonávaly ženy, především ze středních vrstev zaměstnání, o která muži neměli zájem. Ženy této doby obchodovaly na tržnicích, šily nebo tkaly. Velmi významným byl rok 1791, ve kterém vydala Olympe de Gouges spis „Práva ženy a občanky“. V tomto významném spisu se vedle vyžadování naprosté rovnosti mužů a žen, řeší mimo jiné i otázka práva na svobodnou volbu při výběru partnera pro uzavření manželství, která by byla založena pouze na základu citové náklonnosti. V této chvíli se tradiční patriarchální rodina začínala rozpadat. Do této doby byla rodina velmi otevřená vůči společnosti, její chování bylo veřejně kontrolováno, sledováno a členové dané rodiny měli k dispozici opravdu málo soukromí. Proces zrovnoprávnění ženy započal a dále se vyvíjel prostřednictvím několika důležitých historických momentů. Jedním z nich byla Velká francouzská revoluce, za které došlo ke vzniku prvních ženských legií, následně rozpuštěných Konventem. Zároveň došlo ke vzniku prvního ženského klubu orientovaného na politiku, ale i ten byl brzy zrušen. Roku 1792 byl uzákoněn rozvod, který však znevýhodňoval ženu ekonomicky a mužští potomci starší sedmi let náleželi muži. Tento pokrok byl ve Francii zvrácen Napoleonem a roku 1816 byl rozvod zrušen. Anglické ženy začaly o svá práva bojovat ve shodné době jako ženy francouzské, avšak s větším nasazením a silou, což mělo za následek zřízení práva žen na vlastní majetek roku 1870. V tomto období docházelo v Anglii k zakládání vyšších škol pro ženy, avšak zákonem byly uznány až na začátku 20. století. Ačkoliv první anglická lékařka promovala již

²⁰ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 29-31. ISBN 80-86429-19-9.

²¹ VIOLA. *Postavení žen ve středověku a raném novověku* [online]. 2005. [cit. 2010-09-10]. Dostupné z: <<http://www.e-stredovek.cz/view.php?cisloclanku=2009020001>>.

v roce 1865, do spolku anglických lékařů se začaly ženské lékařky přijímat až po skončení 1. světové války²².

1.2.5 Postavení české ženy na přelomu 19. a 20. století

Historicky první bojovnice za politická práva byly sufražetky, které se objevily nejprve ve Velké Británii. Výraz „*suffrage*“ v překladu znamená hlasovací právo. V roce 1866 zaslalo takřka 1500 žen britskému parlamentu petici s požadavkem o zavedení plného hlasovacího práva pro ženy. Britský parlament tuto petici však ignoroval. V květnu 1897 české ženy na 1. sjezdu československých žen poprvé deklarovaly své požadavky pro stejná politická práva a stejný přístup ke vzdělání jaké měli muži. Na tomto sjezdu byl založen Ústřední spolek českých žen, který bojoval za emancipaci žen. V rámci rakouské monarchie v roce 1907 bylo zavedeno všeobecné, tajné a rovné volební právo, zatím bohužel bez účasti žen a příslušníků ozbrojených sborů. Po podrobném prostudování volebního řádu do českého zemského sněmu aktivistky v čele s Františkou Plamínkovou zjistily, že účast žen se ve volebním řádu není výslovně zakázána. A tak začaly usilovat o přízeň voličů a jednat některými politickými stranami. Výsledkem bylo v 1912 zvolení první ženy spisovatelky a vynikající řečnice Boženy Vítkové - Kunětické do českého zemského sněmu. Vzhledem k okolnostem, kdy jí hrabě Thun odmítl vydat potřebná osvědčení, nakonec do sněmu nenastoupila. Tato událost pobouřila české ženské aktivistky a povzbudila je nejen u nás, ale i na celém světě²³. Pavla Horská (1999, s. 116-117) období první republiky označuje: ... „za nepřekonaný „zlatý věk“ *feminismu v Čechách*. *Studované ženy se začaly lépe oblékat, protože na to měly více času než vdané a často také více peněz, protože čím dál více pronikaly do lépe placených zaměstnání. Měly také více volného času na spolky, na četbu, na cestování. I vdané ženy se začaly více věnovat veřejnému životu, protože většinu doby strávenou v manželství už nerodily děti. Na Pražském hradě sídlil prezident, který se hlásil k myšlence úplné rovnosti žen ve společnosti i v rodině. Ženy získaly v roce 1919 volební právo. V senátu, parlamentu*

²² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 32-33. ISBN 80-86429-19-9.

²³ KOVAŘÍKOVÁ, B. – DIVIŠOVÁ, J. Práva žen. *Vlasta*, 2010, č. 41, s. 76-77.

*i pražské městské radě zasedaly poslankyně za různé politické strany. I intelektuální kruhy přijaly mezi sebe ženy nejen jako muži rovnou, nýbrž i jako stejně ceněnou*²⁴.

Vlivem industrializace se lidé začali stěhovat do měst. Za základní instrument osvobození ženy v nerovnosti v manželství této doby Ivo Možný (2002, s. 35) považuje: „...otevření světa práce ženám, tedy světa placené práce mimo domácnost. Nový duch liberalizace v sobě nesl myšlenky lidské rovnosti, která se špatně slučovala s patriarchální dominací muže v rodině. Osvobození žen od závislosti na manželství a jejich ekonomická autonomie, opřena o možnost přijmout placené zaměstnání anebo podnikat, zejména ve svobodných povoláních, do té doby vyhrazených výlučně mužům, byly tedy přirozenými cíli měšťanských žen a východiskem liberální tradice emancipačního hnutí“²⁵. V tomto okamžiku začala žena domácí práci zaznamenávat jako přítěž a to z toho důvodu, že na trhu práce neznamenal nic hodnotného a zároveň byla žena izolována od společnosti. Tak jako i v dnešní době, měla tehdejší žena na trhu práce horší postavení než muž. Jelikož byly ženy více pracovně zatíženy a daná zátěž nebyla kompenzována žádnými výhodami, docházelo stále více k tlaku feministických hnutí na zrovnoprávnění žen a zároveň docházelo k většímu napětí uvnitř rodiny. V této chvíli ztrácí muž výhradní postavení jediného živitele rodiny a jeho status v rodině začíná klesat. Ve společnosti dochází ke stírání rozdílů mezi muži a ženami. O uzavření sňatku rozhodují pouze snoubenci a souhlas rodičů znamená pouhou formalitu²⁶.

Nástup industrializace znamenal nutnou společenskou mobilitu, která šla ruku v ruce s mobilitou prostorovou. Bohatnutí společnosti mělo za následek stírání strmých rozdílů mezi třídami. Industriální společnost se stávala méně hierarchickou a z pomyslné pyramidy se tvoří prostor umožňujícím ekonomickou a informační směnu. Ke změně populačního chování rodiny došlo koncem 19. století, kdy se změnil model rodiny směrem ke snižování reprodukce, jehož ideálem a zároveň častým výsledkem byly nejvýše dvě děti v rodině. Toto chování se připisovalo změnám v hodnotové orientaci společnosti. Příchod moderní doby osvobodil lidi od vazeb ke společenské třídě a zároveň je zbavil podřízenosti vůči vrchnosti a církvi. Toto osvobození

²⁴ HORSKÁ, P. *Naše prababičky feministky*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1999. s. 116 -117. ISBN 80-7106-380-0.

²⁵ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. s. 35. ISBN 80-86429-05-9.

²⁶ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999, s. 75. ISBN 80-7203-124-4.

si vybralo svou daň v podobě začlenění každodenního života do oblasti řízené byrokratickým aparátem novodobého státu, z čehož vyplývá, že dochází k stále silnějšímu vměšování ze strany státních institucí do ubývajících kompetencí industriální rodiny²⁷.

1.2.6 Postavení české ženy v 2. polovině 20. století

Skončení druhé světové války přineslo v Čechách novou vlnu realizace porodů odkládaných za války. Tato doba byla označována za „poválečný baby-boom“. Lidé unavení a otřesení válečnou dobou se stáhli k rodinnému krbu. Domů se vraceli váleční veteráni největší války v dějinách lidstva a společnost zažívala velký rodinný rozmach. Poměrně brzy po skončení války se začaly rychle zlepšovat i hospodářské poměry. V zakládání rodiny se prosazovala neolokalita, tzn. nově zakládaná rodina nově zakládá i samostatnou domácnost v novém domě. Poválečný rozmach byl však zlomen v samém začátku komunistickým pučem a následnou totální devastací produktivních sil ve společnosti²⁸. Rodina i nadále byla chápána jako místo, kde dochází k uspokojování či naopak frustraci citových potřeb, byla místem sloužícím k přerozdělování ekonomických hodnot a místem konzumu a rekreace. Díky příchodu nové doby, byla rodina posílena svým významem jakožto útočištěm před veřejným světem. Rodina se stala opakem veřejného prostoru. V určitém smyslu byly rodinné vazby neměnitelné a nezrušitelné. Rodina představovala specifické společenství, které dává příležitost k uplatnění trvalých hodnot. Zvratem byla léta sedmdesátá, kdy sňatečnost i porodnost výrazně poklesly, rodina se začala zmenšovat a stále více dětí přestávalo bydlet spolu se svým biologickým otcem, což bylo způsobeno pokračujícím emancipačním hnutím žen, které vyvíjely větší ekonomickou a společenskou aktivitu, a v neposlední řadě i dostupností interrupce. Ačkoliv k vyrovnání muže a ženy ještě nedošlo, mohlo by se zdát, že feministické hnutí vyvrcholilo v sedmdesátých letech minulého století, a to i přesto, že i v nejvyspělejších zemích stále zaujímali většinu vysoce postavených míst a pozic muži a za stejnou práci byli mnohem lépe placeni než ženy. V osmdesátých

²⁷ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 34-35. ISBN 80-86429-19-9.

²⁸ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. s. 42-43. ISBN 80-86429-05-9.

letech přišla výrazná proti feministická reakce ze strany konzervativních pozic. V této době se začaly objevovat „zaručené“ statistiky, které „dokazovaly“, že pokud má žena vystudovanou vysokou školu, nemá žádnou šanci se vdát a její plodnost po třicátém věku rapidně klesá apod. Posléze se však ukázalo, že jde jen o pouhou kampaň, která měla ženám jejich emancipované chování rozmluvit a vrátit je zpět „za plotnu a do domácnosti“²⁹.

²⁹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 34-35. ISBN 80-86429-19-9.

1.3 Postavení současné ženy na přelomu 20. a 21. století

Postavení žen v rodině doznalo v posledních desetiletích významných změn. Jednou z nejvýznamnějších změn je rozšíření vzdělávacích příležitostí pro ženy a masový vstup žen na pracovní trh. Tyto změny umožnily růst ekonomické nezávislosti žen, což mělo zásadní vliv i na proměny rolí v rodině.

1.3.1 Pojem rodina

Významný český sociolog Ivo Možný (2002, s. 99) definuje rodinu jako: „...*institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti*“³⁰. Oldřich Matoušek (2003, s. 10) ve své knize k tomuto tématu dodává: „*Model rodiny tvořené rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči vykazuje neobyčejnou stabilitu ve všech epochách vývoje lidstva a ve všech známých současných společnostech. Prakticky neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako o svůj základní článek*“³¹.

Sociologický pohled

Rodina z pohledu sociologie je považována za malou sociální skupinu nebo ji lze též označit za základní společenskou instituci a základ ekonomické struktury. Její úloha spočívá především v socializaci jedince, kde dochází k prvotnímu základnímu procesu osvojení si jazyka, lidských forem, společenských norem chování, hodnot a mezilidských vztahů. Základní vztahy v rodině se institucionalizují. Institucionální základ rodiny představuje uzavření manželství, přičemž forma rodinného soužití může být také realizována na principu volného svazku. Za jádrovou či tzv. nukleární rodinu se považuje soužití muže, ženy a jejich dětí vlastních či adoptovaných žijících ve společné domácnosti. Členové rodiny žijí odděleně od ostatních příbuzných a jsou finančně nezávislí. Zatímco tzv. rozšířená rodina zahrnuje prarodiče, strýce, tety, sestřenice, bratrance a je složena z několika nukleárních rodin žijících v jedné domácnosti.

³⁰ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. s. 99. ISBN 80-86429-05-9.

³¹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 10. ISBN 80-86429-19-9.

V dnešní době převládá princip nukleární rodiny, členové rodiny usilují o stále větší osobní nezávislost, odpoutávají se ze závislosti okruhu svých prarodičů, příbuzných, sousedů i širší společnosti³²

Z pohledu právní legislativy

V České republice je manželství definováno jako právní pouto mezi dvěma dospělými jedinci opačného pohlaví, kteří nejsou blízcí příbuzní. Kulturní a historické základy manželství spadají do práva římské rodiny, později křesťanské, které přesně definují jeho charakter, jakožto monogamní a neoddělitelnou vazbou založenou na individuální a svobodné volbě partnera³³. V dnešní době, na počátku 21. století, většina české populace považuje rodinu za základní instituci sociální stability, úzce spojenou s ostatními institucemi ve společnosti. Zákony, které upravují procesy v zahájení a udržení rodiny pramení z Obecného občanského zákoníku z roku 1811³⁴.

Současný právní řád České republiky rodinu výslovně nedefinuje, pokládá za ni především rodinu založenou manželstvím: „Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí“³⁵. Pojem rodina je v českém právním řádu chápán jako instituce, která vzniká teprve narozením dětí, ať již v sezdaném soužití muž a žena žijí nebo ne. Ideálním modelem české rodiny je vnímán vzorec muže a ženy v sezdaném svazku žijící s dvěma dětmi. Tento model není v současné době běžný, neboť většina rodin odkládá rodičovství do pozdějšího věku z důvodu dokončení vzdělání, získání materiálního zabezpečení a dobrého pracovního místa. Soužití společně hospodařících osob nebo bezdětného páru je nazýváno domácností. Nové formy soužití ženy a muže jsou v současné české rodině daleko rozmanitější než před počátkem 90. let minulého století³⁶.

³² HRUŠKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze sociologie*. [online]. 2009. [cit. 2010-10-04]. Dostupné z: <<http://www.zsf.jcu.cz/studium/studijni-programy-obory-kurzy/podpurne-studijni-texty/spvs/spvs2013vybrane-kapitoly-ze-sociologie.pdf/view?searchterm=sociologie%20rodiny>>.

³³ Czech Republic – Marriage. *Marriage*. [online]. 2011. [cit. 2011-22-04]. Dostupné z: <<http://family.jrank.org/pages/332/Czech-Republic-Marriage.html>>.

³⁴ Czech Republic – Family. *Family status*. [online]. 2011. [cit. 2011-22-04]. Dostupné z: <<http://family.jrank.org/pages/333/Czech-Republic-Family.html>>.

³⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ ČERMÁKOVÁ, M. et al. *Proměny současné české rodiny (rodina-gender-stratifikace)*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. s. 13-14. ISBN 80-85850-93-1.

1.3.2 Postavení ženy v rodině

V minulém století došlo v české společnosti k významným novým demografickým způsobům formování a fungování rodiny, generačních rodinných vazeb, vymezení nových rolí mužů a žen. V dnešní době se ženám postupně otevřel nový svět vzdělání, politiky a kvalifikovaných profesí. Došlo ke změně postavení ženy v rodině, tudíž k narušení tradičního patriarchálního modelu rodiny. Patriarchální tradiční rodina se vyznačovala přísnou rovnováhou vzájemně komplementárních rolí ženy a muže. Muž označovaný jako živitel rodiny se převážně staral o hospodářství a řemeslo. Postavení tradiční ženy spočívalo v zajišťování chodu domácnosti a péči o děti. V současné době již není výhradním živitelem pouze muž a důraz je kladen i na plnou zaměstnanost žen. I přes nižší úroveň jejich příjmů přispívá současná žena výraznou měrou do rodinného rozpočtu. To vede k prosazení modelu tzv. „dvoupříjmové“ rodiny. Jana Chaloupková (2004, s. 30) dodává: „*Modernizace ženského statusu, kterou přinesl vstup žen do ekonomické aktivity, ale nebyla v české rodině doprovázena změnou dělby odpovědnosti mezi partnery v rodině. Ženy jsou tak nuceny zvládat „dvojitou zátěž“ placené práce v zaměstnání a hlavní odpovědnosti za péči o rodinu a domácnost*“³⁷.

Muži sice ženám přiznávají právo na profesní seberealizaci, společenskou angažovanost, ale na druhé straně jim nechtějí příliš slevit z jejich domácích rolí ženy - manželky - matky jejich dětí. 63% mužů nachází v rodině své místo v roli živitele a pro ženu především místo v domácích povinnostech. S tradiční představou o komplementaritě mužských a ženských rolí se však ztotožňuje 38% žen. Což vypovídá o tom, že tzv. „nové ženy“ se svým způsobem brání nebo nechtějí akceptovat tradiční postavení ženy za přirozené, dané či neměnné. Ženy tak vyjadřují svůj zájem o jisté osvobození od rodinných pout, stále si však chrání svou nezastupitelnost v rodině. To svědčí o silně zakořeněné tradiční komplementaritě ženských a mužských rolí v naší

³⁷ CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P. *Sociologická studie, Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. s. 30. ISBN 80-7330-062-1.

společnosti. Současné tzv. „nové ženy“ si přesto prosazují své profesní a společenské ambice, i když si plně uvědomují náročnost své rodinné role a těžkosti s tím spojené³⁸.

1.3.3 Uzavírání manželství

Ještě do roku 1989 byl vstup do manželství v České republice pro většinu mladých lidí samozřejmostí. Založení rodiny a manželství bylo samozřejmou součástí běžného života mladých lidí. V této době došlo k proměně postojů mladé generace a režim bývalé socialistické republiky natrvalo odezněl. Výsledkem těchto změn je utváření nových vzorců rodinného a reprodukčního chování, které je odklání od uniformity a naopak se přiklání k rozmanitějším formám životních strategií, dále nárůst individualismu a pluralizace životních postojů³⁹.

Ve své knize Marie Čermáková (2002, s. 5) „Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice“ uvádí faktory, které ovlivňují nové vzorce chování české společnosti: *„Jedná se zejména o prudké snížení sňatečnosti, odkládání sňatků do vyššího věku, nárůst jiných forem soužití, než je manželství, prudký pokles porodnosti“*⁴⁰.

Dalším faktorem, který ovlivnil jedince pro vstup do manželství, jsou změny související s politickým převratem v roce 1989. Tyto změny znamenaly především otevření státních hranic, s možností cestování. Pro mladou generaci se tak otevřela široká škála aktivit, upřednostňující seberealizaci, a tím mnoho mladých lidí začalo odsouvat své plány na uzavření manželství do pozadí, do stále vyššího věku. Změny taktéž nastaly v ekonomické oblasti, které vystihují Jiřina Kočárová a Milan Kučera (2006, s. 57): *„Mladé rodiny za socialismu byly také v tíživé ekonomické situaci. Na druhou stranu existoval stát, který jim garantoval pomoc ve výrazně větší míře než tomu je doposud (byla zde možnost vzít si novomanželskou půjčku, byla zde nulová nezaměstnanost, rodiny s dětmi měli větší šanci získat byt). Dále byla zcela běžná výpomoc starší generace a vzhledem k nabízeným možnostem v té době se nemuseli cítit*

³⁸ KUCHAROVÁ, V. – ZAMYKALOVÁ, L. *Aktuální otázky postavení žen v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998. s. 8-9.

³⁹ KOČÁROVÁ, J. – KUČERA, M. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 2006. s. 7. ISBN 80-86561-93-3.

⁴⁰ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 5. ISBN 80-7330-026-5.

postiženy tím, že nemají dostatek financí. V dnešní době jsou mladí lidé vedeni více k samostatnosti a uvědomují si závažnost rozhodnutí založení rodiny“⁴¹. Marie Čermákové (2002, s. 14) k tomuto tématu dodává: „Ekonomická transformace společnosti, která ztížila podmínky založení rodiny pro mladou generaci a zvýšila míru především ekonomické nejistoty a na druhé straně dala možnost rozvoje alternativním způsobům života, je společným jmenovatelem těchto změn. Tento trend proto nazýváme trendem odkládání sňatků“⁴².

1.3.4 Nové formy partnerského soužití

V současné době zakládání rodiny ztrácí svou původní podobu a je doprovázeno větší mírou svobody rozhodování a individualizace jedince ve společenském životě. Oproti období do roku 1989, kdy manželství bylo nutnou podmínkou rodinného života, byla podpora a zázemí svobodných matek ze strany státu velice nízká, takřka nulová. Společnost tento způsob života spíše zavrhovala a označovala jej za nemorální. Naopak v současnosti stále více ubývá počet rodin žijících v manželství a přibývá soužití mladých lidí v nesezdaném svazku. Mladí lidé obvykle označují nesezdaná manželství za moderní formu partnerského soužití, která je typická pro dnešní generaci a v níž nemají mladé páry potřebu tento svazek dále formálně potvrdit. Proto můžeme v současné době sledovat vyšší nárůst rozmanitějších forem soužití ženy a muže souvisejících s rodinným životem, které ovlivňují zakládání rodiny⁴³. Po roce 1989 můžeme zejména u mladé generace identifikovat tři nově vznikající životní strategie, které do této doby nebyly typické.

Singles

Jedním z nich je tzv. fenomén singles. Jde o trvalé nebo dočasné rozhodnutí žít jako jedinec. Dnešní generaci tento životní styl zjevně z několika důvodů vyhovuje. Roste touha po společenském uznání a postavení, pro něž jsou děti jen překážkou, stejně

⁴¹ KOČÁROVÁ, J. – KUČERA, M. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 2006. s. 57. ISBN 80-86561-93-3.

⁴² ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 14. ISBN 80-7330-026-5.

⁴³ VESELÁ, R. et. al. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 45. ISBN 80-86432-93-3.

jako žití v manželství. Významnou roli zde hraje i myšlenka osobní svobody a samozřejmě úcty ke svému partnerovi, bez kterých se dlouhodobý vztah neobejde. Ne všichni dlouholetí singles chtějí být po celý život svobodní. Je dokázáno, že v pozdějším věku hůře hledají volného partnera, mají mnohem vyšší nároky, nákladnější životní styl a neradi mění už své zavedené zvyky. Singles jsou většinou lidé, kteří jsou velmi úspěšní ve své práci, které obětovali veškerý svůj volný čas. Existují i tací, kteří žijí po celý život sami nebo navazují pouze vztahy, ze kterých je možné kdykoliv odejít. Samozřejmě záleží na vyzrálosti každého jedince a upřednostnění hodnot, které v životě máme. Je jen otázkou času, kdy bude člověk chtít své citové potřeby naplnit⁴⁴.

Partnerské soužití na zkoušku

Další z forem partnerského soužití, o které bych se chtěla zmínit je tzv. soužití na zkoušku. Toto partnerské soužití je právě typické pro mladé páry, které si chtějí předmanželské soužití s partnerem nejdříve zkusit, lépe se vzájemně poznat a ověřit si pevnost svého vztahu. Většinou spolu partnerské dvojice plánují společnou budoucnost. Soužití na zkoušku je ve většině případů chápáno jako stav přechodný a postupem doby se mění v manželství s cílem založit si rodinu⁴⁵. Výzkumy veřejného mínění v knize Iva Možného (2003, s. 268) „Rodina a společnost“ ukazují: „...že založit stabilní rodinu je dnes cílem asi 80 procent Čechů. Asi 80 procent z nich se to také povede, i když ne všem na první pokus“⁴⁶.

Trvalé soužití v nesezdaném svazku

Poslední forma partnerského soužití, která se od předchozí zásadně neliší je vznik tzv. faktické rodiny, tedy trvalé žití obou partnerů v nesezdaném svazku. Nejčastějším důvodem založení manželství je rozhodnutí mít děti. O faktické rodině

⁴⁴ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 14. ISBN 80-7330-026-5.

⁴⁵ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 14. ISBN 80-7330-026-5.

⁴⁶ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 268. ISBN 80-86429-58-X.

mluvíme teprve až po jejich narození⁴⁷. Podle Marie Čermákové (2002, s. 15): „*Na rozdíl od dvou předchozích typů, které představují nově vznikající fáze životního cyklu mladých lidí, předcházející manželství a založení rodiny, je faktická rodina skutečným novým trendem, který se projevuje nárůstem podílu mimomanželsky narozených dětí*“⁴⁸.

1.3.5 Porodnost

Dle posledního zveřejněného výzkumu Českého statistického úřadu se v České republice v průběhu roku 2009 živě narodilo 118 348 dětí, což je o 1 175 dětí méně než v roce 2008. Zastavil se vzestup počtů živě narozených dětí, který započal roku 2002. Nenižší počet živě narozených dětí posledních let byl v roce 2001, kdy se živě narodilo 90 978 dětí. Úroveň úhrnné plodnosti v roce 2009 stagnovala, oproti roku 2008 se jen velmi mírně snížila na úroveň 1,492 živě narozených dětí na jednu ženu z 1,497. V roce 2009 se děti rodily v průměru ženě ve věku 29,4 let. Průměrný věk při narození prvního dítěte u současných českých žen střední a starší generace v 90. letech se dlouhou dobu pohyboval okolo 22,5 let a úhrnná míra plodnosti v této době činila zhruba 1,9 na jednu ženu. Počet dětí narozených mimo manželství v České republice dosáhl v roce 1991 počtu 12 703 dětí, zatímco v průběhu roku 2009 tvořil počet dětí narozených mimo manželství již 45 954 dětí, což je 3,6krát více než v 90. letech. To nasvědčuje faktu, že uzavírání manželství rodičů z důvodu založení rodiny přestává mít rozhodující vliv⁴⁹.

Jiřina Kočárová a Milan Kučera (2006, s. 66) upozorňují: „*Česká republika patří v posledních letech k zemím s nejnižší plodností v Evropě a ani v budoucnu nelze očekávat dle současného stavu, vývoji změnu v úhrnu plodnosti a porodnosti. Jakou to má příčinu? Jedna z příčin je opět ekonomická a sociální nejistota, odkládání mateřství*

⁴⁷ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 14-15. ISBN 80-7330-026-5.

⁴⁸ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 15. ISBN 80-7330-026-5.

⁴⁹ Český statistický úřad. *Porodnost* [online]. 1990. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010ediciplan.nsf/t/8F0039EF63/\\$File/400710a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010ediciplan.nsf/t/8F0039EF63/$File/400710a4.pdf)>.

*a též novými hodnotami, které dávají vznik novému chápání soužitím muže a ženy, nové hodnoty spojené s rodinou a dětmi*⁵⁰.

1.3.6 Dvukariérová manželství

V současné době dochází k nárůstu dvukariérových rodin. V minulosti byly názory na zaměstnávání matky velice konzervativní. Podle tohoto názoru by byl trvale ohrožen zdravý rozvoj a vývoj dítěte. Fakt, že dítě potřebuje matku, se stal legitimizací názoru; že žena patří do kuchyně, její místo je tam a kolem dětí, ve veřejném prostoru je méněcenná. Z tohoto důvodu byly matky upoutány k domácnosti. Určité zmírnění tohoto postoje přinesl v 80. letech nekonzervativní postoj, který připouštěl, že potřeba nerozptylované péče o dítě je časově omezená a že matka může od určitého věku dítěte k němu dále rozvíjet vroucí, intimní a nepřerušovaný vztah, i když se mu nevěnuje 24 hodin denně. Postupně se tak rozvinul egalitární přístup k zaměstnávání matek, který stavěl na rovnosti muže a ženy v kariéře. Projekt egalitární dvukariérové rodiny byl však jen částečně úspěšný. Kritickým bodem v rodině se stalo narození dítěte, jehož výchova byla stěžejní skloubitelná se dvěma kariérami v manželském páru. Rozhodnutí vesměs znamenalo, že se jeden z rodičů, většinou žena, musela své kariéry vzdát, anebo jí nadlouho odložit. Jedním možným řešením byl model tzv. „dvuosobní kariéry“. Tento model spočívá v rozhodnutí obou manželů, založit si svůj sociální vzestup na spolupráci v podpoře kariéry jednoho z nich, přičemž většinou nositelem kariéry bývá muž⁵¹.

V současné době je pro ženy práce stejně důležitá jako pro muže. Chtějí být vnímány rovnocenně s muži. Nechtějí, aby byly slučovány pouze s rolí matky. Ženy, které chtějí mít i rodinu, začínají s budováním kariéry až okolo 40. věku. Jejich kariéra je důsledkem mateřství mnohdy přerušovaná a následně jsou méně než muži obsazované do vedoucích funkcí. Dvukariérová manželství patří mezi méně stabilní. Důvodem je obecně vyšší tolerance, zvláště partnerů s vysokoškolským vzděláním, tedy i vyšší tolerancí k rozvodu. K rozhodnutí řešit partnerské neshody rozvodem přispívá mnohdy i časté napětí mezi kariérami muže a ženy. Někteří muži, sice ženu

⁵⁰ KOČÁROVÁ, J. – KUČERA, M. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 2006. s. 66. ISBN 80-86561-93-3.

⁵¹ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 184-187. ISBN 80-86429-58-X.

v domácnosti zastoupí, ale z jejich pohledu dělají laskavost a považují vykonanou pomoc za něco přechodného. Mladé ženy orientující se na kariéru, žijí dnes často bez partnera, a nebo s partnerem, ale bez dětí. Naproti tomu mladí muži mohou mít svou práci, ale i rodinu. Ve srovnání s tím se mladé ženy dostávají do složitější situace, jelikož musí volit jedno či druhé, aby ve svém životě obstály. Často je s kariérově zaměřenými ženami na významných manažerských pozicích spojována bezdětnost. Pracovní cíle žen, převážně vysokošolaček, neodstraňují tradiční povinnosti související s domácností a na rozdíl od mužů se pracovní zapojení odehrává na úkor jejich rodiny⁵².

1.3.7 Role ženy

Role ženy je s oblibou nejčastěji spojována s „teplem domova“ a o ženě se hovoří jako o „strážkyni krbu“, jedná se totiž o ztotožnění ženy a domova. Alena Vodáková (2003, s. 83) definuje domov: „...jako místo, kde dochází k naplnění základních potřeb a tužeb člověka. Jako místo, kde je teplo, bezpečí, jídlo, možná také oděv – tedy něco, co nás ochrání před zimou a jinými nepřáteli někde venku“⁵³. Role ženy je v rodině nejsilněji vnímána jako role matky. Předpokládá se od ní, že po porodu bude dítě vychovávat a pečovat o něj. Být matkou, cítit mateřsky je stále rolí ženy, která je stereotypně přisuzována za základ života každé ženy. Vůči svým potomkům se tak matka ocitá nejen v roli vychovatelky, pečovatelky a kamarádky, ale také v roli té osoby, která je považována za nejdůležitější v jejich životě. I když je mateřství pro ženu jednou z rozhodujících etap života, neurčuje již v dnešní době její hlavní směr a způsob života. Mateřství není pro ženu tak populární jako dříve, jako tomu bylo v tradiční rodině. Mnohé ženy, které si za základ své životní strategie zvolily kariéru a bezdětnost, nejsou často v očích společnosti považovány za skutečné ženy a mnohé se tak domnívají, že dosáhnout dospělosti, lze pouze skrze mateřství⁵⁴.

Statistika demografie jasně ukazuje, že příští desetiletí bude patřit ženám starším padesáti a více let. I když se rodí více chlapců než dívek, připadá ve věkové kategorii

⁵² KUCHAROVÁ, V. – ZAMYKALOVÁ, L. *Aktuální otázky postavení žen v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998. s. 50-52.

⁵³ VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 83. ISBN 80-86429-18-0.

⁵⁴ VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 108-109. ISBN 80-86429-18-0.

mezi sedmdesáti a osmdesáti lety na sto mužů takřka sto šedesát žen. Celosvětové prognózy předpovídají, že během příštích třiceti let se zdvojnásobí počet lidí ve věku nad pětadesát let. Z tohoto vyplývá, že na celém světě bude přibývat starších žen. Tato generace se stane významnou společenskou skupinou, která bude určovat životní styl a módní trendy. Současně jde o generaci, která se ve vyšším věku těší lepší zdravotní kondici, než tomu bývalo v dřívějších dobách. Začínáme být svědky zajímavého úkazu současné doby. Ženské stárnutí bylo doposud chápáno v dějinách zcela opačně. Žena po padesátce měla doma „*péči buchy*“, starat se o vnoučata a domácnost, „*obsakovat*“ manžela. Pojem stárnutí byl společností chápán jako něco negativního a žen se to týkalo dvojnásob. Negativní stereotyp označoval běžně starší ženy „*za báby, bábiny v zástěrách a šátku*“. Opakem, ale se stejným výsledkem bylo i jejich vylíčení jako hodných, laskavých babiček, jejichž jedinou životní náplní bylo poučování rozverných vnoučků. Současné ženy v babičkovských letech získávají stále větší sebevědomí a přibývá tak stále větší počet padesátnic a šedesátnic, jejichž život se výrazně liší od způsobu života jejich matek, ve stejném věku. Aktivně sportují, chodí do fitcentra, lyžují, jezdí na kole, zajímají se o kulturu a pečují o svůj vzhled⁵⁵.

1.3.8 Rozdělení rolí v rodině

Odpovědnost za chod domácnosti a péči o rodinu je v české společnosti stereotypně prisouzena ženě. Žena tak vykonává převážnou část domácích prací a musí tak skloubit více rolí najednou, které jsou často navzájem rozporné a kladou na ženu nadměrné nároky. Požadavky jednotlivých rolí se tak stávají náročnými a ženě v mnoha případech nezbyvá než se některých rolí vzdát nebo se snažit obstát ve všech, ale již ne stoprocentně, tak jak by si přála. Současný trend vede k odklonu od tradiční rodiny k rodině moderní, což přináší ženě částečnou úlevu. V mnoha případech to má za následek stále větší tendenci mužů více se zapojovat do rodinného života. Dnešní mladá generace žen a mužů zakládající rodinu a domácnost si stále častěji uvědomuje možnosti profesního zapojení a realizace žen. Marie Čermáková (2002, s. 17) uvádí: „...*mladá generace je mnohem více, alespoň na začátku společného soužití, nakloněna*

⁵⁵ WILKOVÁ, S. Zralé ženy a nahota. *Magazín dnes*, 2010, č. 18, s. 14-23.

rovnoměrné dělbě práce a domácnosti a má častěji tendenci využívat služeb placené práce v domácnosti“⁵⁶. Zejména mladé bezdětné páry jsou v počátku vztahu nakloněny rovnoměrné dělbě práce a oba partneři povinnosti spojené s chodem domácnosti rovnocenně zastávají. Příchodem prvního dítěte zpravidla přichází zlom. Žena ve většině případů zůstává s dítětem doma. Přebírá veškeré povinnosti v rámci chodu domácnosti spojené s péčí o dítě, které se samozřejmě jeho narozením znásobily. V souvislosti s narozením dítěte a odchodem ženy na rodičovskou dovolenou, dochází ke zvýšení finanční zátěže rodiny. Tlak na finanční zajištění rodiny je vyvíjen především na muže, kdy je jeho nepřítomnost a neparticipování v rodině z důvodu pracovního vytížení akceptovatelná⁵⁷. K této problematice Marie Čermáková (2002, s. 69-70) dodává: „...mužům to sice znesnadňuje jejich rodinnými povinnostmi, ani jejich vyhybání se zodpovědnosti za rodinu a zabezpečení chodu domácnosti. I když část žen nepřítomnost muže v rodině vadí (zejména těm mladším, vzdělanějším a kvalifikovanějším), jiné ženy (zpravidla starší, méně vzdělané, a méně kvalifikované) ji tolerují“⁵⁸. V důsledku této změny se mění rozdělení povinností v domácnosti a to bohužel většinou pro ženu již nastálo. Při návratu ženy zpět do zaměstnání zůstává ve většině rodin rozdělení rolí dle zaběhnutého modelu z období rodičovské dovolené. Genderová rovnost založená na rovnoměrné dělbě práce v rodině se tak ve většině případů nevrací na úroveň z doby před jejím založením⁵⁹.

Starší generace manželských párů, zvláště pak muži, se domnívá, že mají povinnosti v rodině rozděleny stejnoměrně, ale skutečnost je mnohdy jiná. Domácím pracím, které jsou tradičně chápány jako typicky ženské, se mají muži tendenci vyhybat. Tento postoj víceméně vede k nespokojenosti žen v partnerství a často vznikají konflikty mezi manžely. Nízká iniciativa mužů v podílení se na chodu domácnosti je obecně zapříčiněna stereotypním obrazem, předsudky o typicky mužských a ženských

⁵⁶ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 17. ISBN 80-7330-026-5.

⁵⁷ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 17. ISBN 80-7330-026-5.

⁵⁸ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 69-70. ISBN 80-7330-026-5.

⁵⁹ MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Proměny současné české rodiny (rodina-gender-stratifikace)*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. s. 118-119. ISBN 80-85850-93-1.

rolích⁶⁰. Muži mnohdy vnímají domácí práce jako zahanbující a snaží se jím proto vyhnout. Často se partneři dělají neschopnějšími než doopravdy jsou, aby tím předešli opětovnému požádání o pomoc. Než by ženy sáhodlouze vysvětlovaly muži, co vlastně potřebují udělat, tak si v mnoha případech vše raději zařídí samy. Muži se nejčastěji participují na vaření, mytí nádobí, nákupu a úklidu. I když je vaření tradičně považováno za typicky ženskou práci a v některých rodinách jej doposud zastává výhradně žena, v jiných domácnostech vaří muž pravidelně. Obvykle pouze ze záliby, což znamená, že vaří, kdy sám chce nebo připravuje nějakou specialitu. Pokud se muži spolupodílejí na úklidu, neparticipují se v tzv. „každodenním poklizení“. Zapojují se spíše výjimečně, nepravidelně nebo nárazově, nejčastěji však v době velkých úklidů, např. v době předvánoční. Muži často chápou domácí práce spojené s výchovou dětí jako zábavu, spíše pak jako vítanou určitou změnu ve volném čase. Oproti tomu ženami je tato činnost vnímána spíše jako povinnost. Muži se nejvíce podílejí na drobných opravách v domácnosti, obstarávají údržbářské práce či se zabývají tzv. „kutilstvím“. Velmi často mužům chybí vlastní iniciativa a čekají, až budou ženami požádáni o pomoc. Mnohé ženy by proto jistě uvítaly, kdyby partner přišel a pomohl „sám od sebe“⁶¹. Pokud partner nebo ostatní členové rodiny více či méně pomáhají ženě s domácími pracemi, je to pouze v roli „pomocníka“ a navíc od ní očekávají přesné instrukce⁶². Ve své knize Marie Čermákové (2002, s. 17) poukazuje na pohled české společnosti: „Práce v domácnosti je českou společností považována za samozřejmost a její význam a hodnocení je v české společnosti velmi nízké“⁶³. Ivo Možný (2002, s. 150) se k tomuto tématu též vyjadřuje: „... práce v domácnosti, ač neplacená, je práce sociálně stejně relevantní a individuálně stejně náročná jako práce mužů v zaměstnání. Poněvadž však má pouze hodnotu užitnou a nikoli tržní, byla kapitalismem degradována na práci druhořadou ...“⁶⁴.

⁶⁰ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 17. ISBN 80-7330-026-5.

⁶¹ MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Proměny současné české rodiny (rodina-gender-stratifikace)*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. s. 116-118. ISBN 80-85850-93-1.

⁶² KUCHAROVÁ, V. – ZAMYKALOVÁ, L. *Aktuální otázky postavení žen v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998. s. 41.

⁶³ ČERMÁKOVÁ, M., et.al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 17. ISBN 80-7330-026-5.

⁶⁴ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. s. 150. ISBN 80-86429-05-9.

Postupem času se tak u ženy upevnil model tzv. „dvou směn“, kdy je žena přetížena. Žena si na tuto situaci stále více stěžuje, ale z druhé strany ji pokládá určitým způsobem za přirozenou⁶⁵. Věra Kuchařová a Lenka Zamykalová (1998, s. 41) k tomuto tématu dodávají: „*Otázkou ovšem zůstává, zda ženy „nelpí“ na své dominantní pozici v soukromé sféře také proto, že jim sféra veřejná poskytuje ve srovnání s muži jen omezené možnosti nebo zda na vině není také obvyklý (velmi houževnatý) stereotyp, kdy (neplacená) práce ženy v domácnosti je chápána jako přirozená kompenzace její v porovnání s mužem méně obtížné práce v zaměstnání. Na druhou stranu mohou ženy svým postojem muže z domácí sféry vytlačovat*“⁶⁶.

⁶⁵ KUCHAŘOVÁ, V. – ZAMYKALOVÁ, L. *Aktuální otázky postavení žen v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998. s. 41.

⁶⁶ KUCHAŘOVÁ, V. – ZAMYKALOVÁ, L. *Aktuální otázky postavení žen v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998. s. 41.

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Postavení české ženy dosáhlo v průběhu posledních desetiletí nemalých změn, nejen v oblasti politické, ekonomické a kulturní, ale výrazný vliv na něj měla také sociální proměna společnosti. Tyto změny umožnily růst ekonomické nezávislosti žen, což mělo zásadní vliv i na proměnu postavení ženy v rodině.

Cílem výzkumného šetření mé bakalářské práce je zjištění názoru české společnosti, reprezentované vzorkem náhodně vybraných respondentů, na postavení české ženy v rodině z pohledu veřejnosti. Hlavním cílem je zjistit názor veřejnosti, zda česká žena stále zastává své tradiční postavení v rodině. Dílčím cílem je zjištění, do jaké míry se v dnešní rodině vyskytuje model současné tzv. „nové ženy“.

2.2 Hypotézy

Pro svůj výzkum jsem si sestavila dvě výzkumné hypotézy:

Hypotéza 1

„Česká žena zastává stále tradiční postavení ženy v rodině.“

Hypotéza 2

„Současná tzv. „nová žena“ se v české rodině vyskytuje jen zřídka.“

3. METODIKA

3.1 Metodika práce

Pro realizaci výzkumného šetření jsem zvolila kvantitativní metodu, založenou na posouzení postojů jednotlivců pomocí škálování, získanou dotazníkem. Dotazník je jednou z nejfrekventovanějších výzkumných metod. Pomocí dotazníku můžeme získávat velké množství informací při malé investici času a získat tím co nejvíce informací od co největšího počtu respondentů. Cílem dotazníku je přesná formulace konkrétního cíle ve vztahu ke zvolenému problému. Jeho velkou výhodou je docela snadná administrace, dostupnost a anonymita pro dotazované respondenty. Zjišťuje frekvenci, množství, četnost nebo stupeň výskytu. Naopak nevýhodou dotazníkového šetření je poměrně nízká návratnost, vysoké nároky na ochotu dotazovaného a může být i jisté omezení odpovědí mezi kterými si respondent vybírá⁶⁷. V dotazníku byly respondentům předloženy otázky – položky v podobě posuzovacích škál. Použita byla Likertova škála, využívaná při měření postojů a názorů respondentů na danou problematiku. Představuje určité tvrzení a po respondentovi se požaduje, aby vyjádřil míru svého souhlasu či nesouhlasu. V takovém případě hovoříme o technice tzv. nucené volby. Posuzovací škály mají minimálně tři, případně až devět stupňů. Respondent přiřklání svůj názor vždy k takovému stupni na škále, který vyjadřuje co nejpřesnější jeho stanovisko, tedy stanovisko se kterým se nejvíce ztotožňuje. Reliabilita (shoda, spolehlivost) použitého dotazníku byla podpořena opakovaným dotazováním na konkrétní zkoumaný problém ve více dotazníkových otázkách. Na podporu validity výzkumu byly jednotlivé otázky pokládány tak, aby byly správně a jednoznačně pochopeny⁶⁸.

⁶⁷ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000, s. 99-110. ISBN 80-85931-79-6.

⁶⁸ MAJEROVÁ, V. – MAJER, E. *Empirický výzkum v sociologii*. 2. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2007. s. 66-92.

3.1.1 Standardizovaný dotazník

Samotný dotazník je sestaven z 24 uzavřených otázek na základě posuzovacích škál a ze 4 uzavřených otázek s faktografickými údaji. Ve svém dotazníku jsem zvolila záměrně škálu pouze čtyřbodovou, jelikož jsem chtěla od respondentů obdržet vyhraněnou odpověď, jasně polarizovanou ve škále, s příkloněním k souhlasu či nesouhlasu. Tímto jsem se u respondentů vyhnula, opakovanému přiřazování neutrálního středního stupně. Položky dotazníku jsem vytvořila tak, aby respondentů co nejvíce zaujaly a abych zároveň zjistila co nejpřesnější stupeň míry jeho souhlasu, či nesouhlasu. Položky se týkaly několika okruhů postavení české ženy v rodině a byly tématicky promíchané. První okruh položek se týkal názoru respondentů na rozdělení činností v domácnosti. Tohoto okruhu se týkaly položky číslo 1, 3, 4, 10, 12, 21. Dále pak mě v položkách číslo 6, 9, 15, 17, 20, 24 zajímal obecný názor respondentů na rodinu a výchovu dětí v rodině. Třetím okruhem byly otázky na výroky číslo 2, 5, 7, 11, 14, 16, 23, kde jsem zjišťovala důležitost pracovní seberealizace obou partnerů v závislosti na rodinném životě. Následoval čtvrtý okruh, který zjišťoval názory respondentů na vstup do manželství a jeho hodnotu, a to v položených otázkách číslo 8, 18, 22. Posledním pátým okruhem jsou položky číslo 13, 19, které zkoumaly názory respondentů na současnou ženu, nakolik je důležitý její vzhled.

Při sestavování dotazníku jsem čerpala ze sociologických výzkumů provedených v minulých letech, a to z toho důvodu, abych mohla porovnat názory respondentů a na základě statistické analýzy získaných dat ověřovat uvedené předpoklady⁶⁹. Pro vyhodnocení hypotéz byly zprůměrovány četnosti odpovědí u otázek číslo 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 16, 17, 20, 22, 23, které vypovídají o tom, do jaké míry žena zastává tradiční či již moderní postavení v rodině, a tím potvrzují či vyvrací stanovené hypotézy. U ostatních otázek mě zajímaly „hypotetické“ představy a současně „ideální“ názory respondentů, které tak věrně dokreslují ucelený pohled na postavení ženy v rodině, a to zejména v oblasti rozdělení činností v domácnosti, způsobu nahlížení respondentů

⁶⁹ CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P. *Sociologická studie, Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. s. 20-23. ISBN 80-7330-062-1.
VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 116-117. ISBN 80-86429-18-0.

na otázku volného času, věnování se zájmům a koníčkům, zda-li se muži věnují domácím pracím, respektive by se jim měli věnovat více, zda je u ženy důležitý vzhled a měla by o sebe pečovat.

3.1.2 Statistické hodnocení

Pro zpracování dat byl použit statistický program IBM SPSS Statistics 16. Odpovědi na otázky byly rozděleny podle pohlaví respondentů do kontingenčních tabulek (statistické třídění 2. stupně). Testem Chí kvadrát byl zjišťován rozdíl v názorech mezi těmito dvěma skupinami. Hraniční hodnota hladiny významnosti byla stanovena na 0,05 (5 %), nižší hodnota dosažené hladiny významnosti znamená statisticky průkazný rozdíl v odpovědích žen a mužů. Dosažená hladina významnosti větší než 5 % pak poukazuje na statistickou nevýznamnost zjištěných rozdílů.

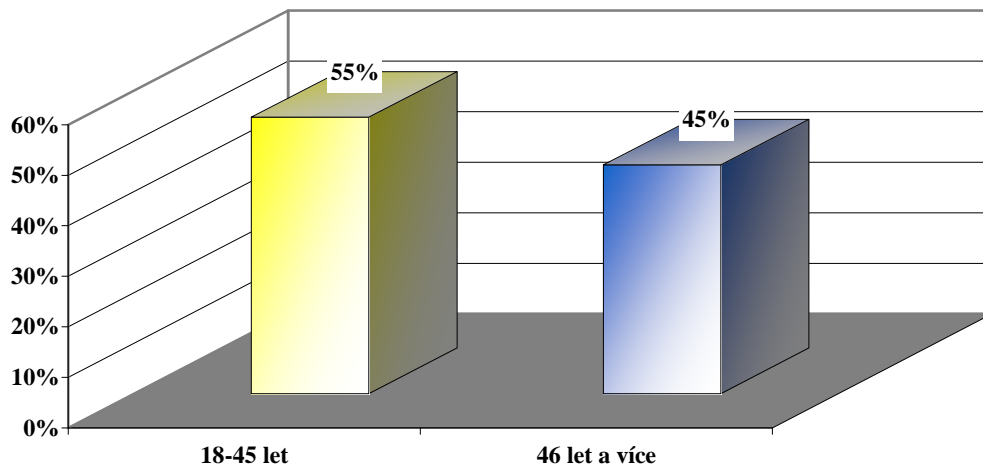
3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výběrový soubor byl stanoven následovně. V průběhu měsíce ledna 2011 byla náhodným výběrem oslovena široká veřejnost. Minimální věk respondentů byl určen hranicí 18 let. Horní věková hranice nebyla stanovena. Z celkového počtu 200 ks rozdaných dotazníků bylo 60 ks rozesláno elektronicky a zbytek, 140 ks, byl mnou osobně rozdán. Z celkového počtu 200 ks dotazníků se zpět vrátilo 148 ks vyplněných dotazníků použitelných pro výzkum, z toho 68 ks vyplnily ženy a 80 ks muži, celková návratnost je 74%.

4. VÝSLEDKY

4.1 Struktura výzkumné skupiny

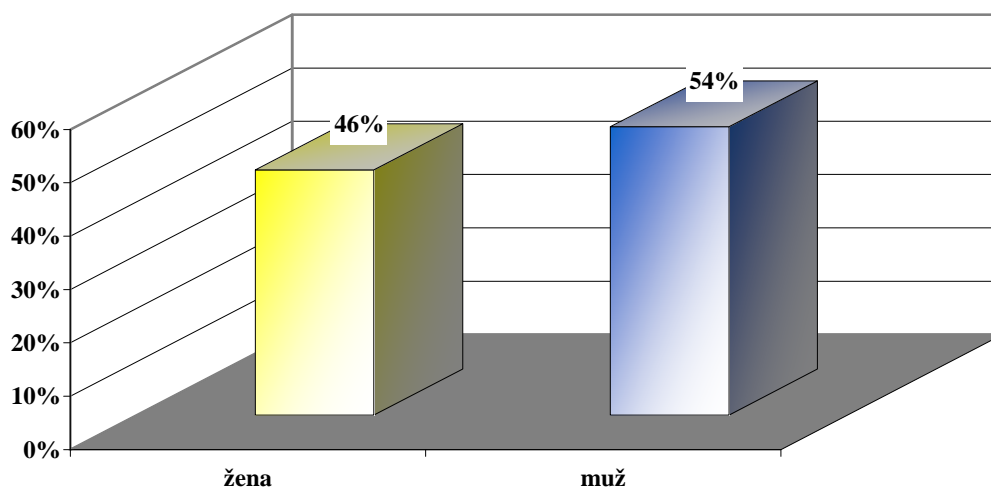
Graf 1: Rozložení respondentů dle věku (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1 znázorňuje věkové rozložení respondentů. Ve věku 18-45 let odpovědělo 55 % (81) respondentů a 46 let a více 45 % (67) respondentů z celkového počtu 100 % (148) respondentů.

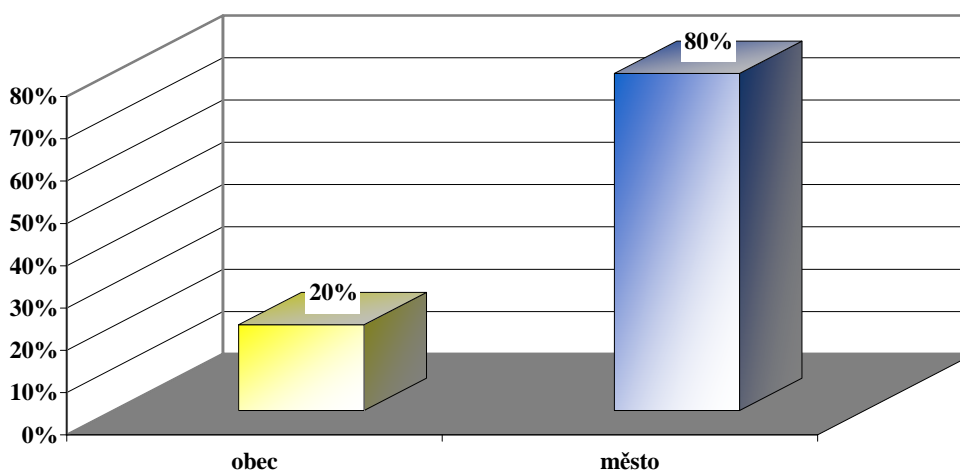
Graf 2: Rozložení respondentů dle pohlaví (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

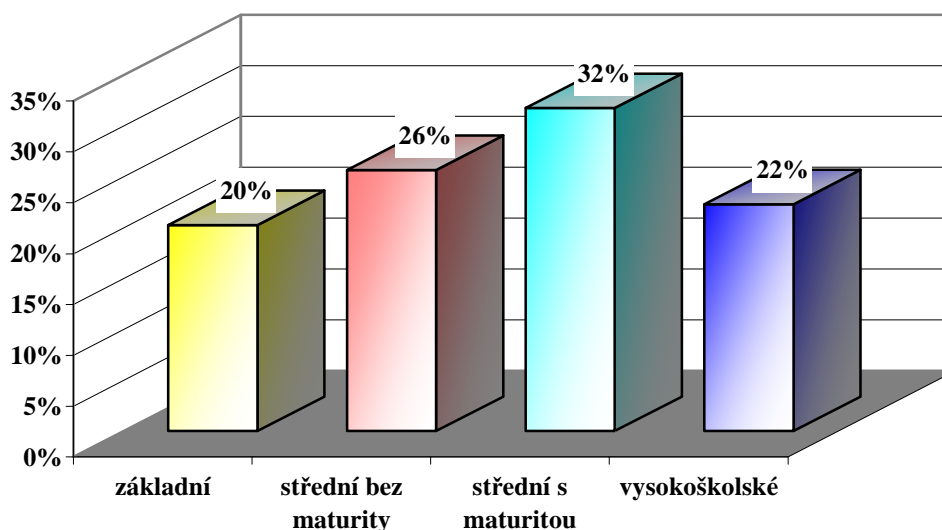
Dle grafu 2 se celkový výzkumný soubor 100 % (148) respondentů skládal ze 46 % (68) žen a z 54 % (80) mužů.

Graf 3: Rozložení respondentů dle bydliště (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 3 je patrné složení respondentů podle bydliště. Z celkového počtu 100 % (148) respondentů žije 20 % (30) v obci do 3000 obyvatel a ve městě 80 % (118) respondentů.

Graf 4: Rozložení respondentů dle vzdělání (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejvyšší dosažené vzdělání z celkového počtu 100 % (148) respondentů dosahovalo 20 % (30) základního vzdělání, 26 % (38) střední bez maturity, 32 % (47) střední s maturitou a 22 % (33) respondentů dosahovalo vysokoškolské vzdělání.

4.2 Statistické vyhodnocení otázek

Kontingenční tabulka „A“ znázorňuje odpovědi respondentů na jednotlivou otázku, kategorizované podle pohlaví. Z tabulky je zřejmý celkový počet a procentuelní počet odpovídajících respondentů, rozdělený na muže a ženy s vyjádřením jejich souhlasu či nesouhlasu se zadaným výrokiem.

Tabulka „B“ vyjadřuje výsledek testu Chí kvadrát. Ve většině případů vyšla velká rozdílnost odpovědí v názorech obou pohlaví a byl tedy prokázán statisticky průkazný rozdíl v odpovědích žen a mužů. Výjimku tvoří otázka č. 10: „*Oba partneři by se měli na chodu domácnosti podílet stejně*“, kdy muži i ženy odpovídali většinou stejně, dosažená hladina významnosti dosáhla 30,9 %, tj. větší než stanovená hranice 5 %. Dále pak u otázky č. 12: „*Být ženou v domácnosti je pro ženu stejně uspokojivé, jako chodit do zaměstnání*“, kde dosažená hladina významnosti je 8,4 %. Poslední

otázkou, kde se prokázala vysoká dosažená hladina významnosti 12,1 %, je otázka č. 22: „Uzavření manželství je završením plnohodnotného svazku“. Ve všech těchto třech otázkách muži a ženy odpovídaly takřka stejně a není zde patrný statisticky významný rozdíl.

1. Domácí práce by měla vykonávat především žena

Tabulka 1A: Kontingenční tabulka

			Domácí práce by měla vykonávat především žena				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	1	26	23	18	68
		%	1,5%	38,2%	33,8%	26,5%	100,0%
	muž	Počet	36	26	12	5	79
		%	45,6%	32,9%	15,2%	6,3%	100,0%
Celkem		Počet	37	52	35	23	147
		%	25,2%	35,4%	23,8%	15,6%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 1B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	43,333	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 1 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

2. Žena by měla dát vždy přednost rodině před kariérou

Tabulka 2A: Kontingenční tabulka

			Žena by měla dát vždy přednost rodině před kariérou				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	6	19	25	18	68
		%	8,8%	27,9%	36,8%	26,5%	100,0%
	muž	Počet	26	34	17	3	80
		%	32,5%	42,5%	21,3%	3,8%	100,0%
Celkem		Počet	32	53	42	21	148
		%	21,6%	35,8%	28,4%	14,2%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 2B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	28,196	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 2 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

3. Muž i žena žijící ve svazku by měli mít stejně času na své zájmy a koníčky

Tabulka 3A: Kontingenční tabulka

			Muž i žena žijící ve svazku by měli mít stejně času na své zájmy a koníčky				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	41	21	4	2	68
		%	60,3%	30,9%	5,9%	2,9%	100,0%
	muž	Počet	37	19	17	7	80
		%	46,3%	23,8%	21,3%	8,8%	100,0%
Celkem		Počet	78	40	21	9	148
		%	52,7%	27,0%	14,2%	6,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 3B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	10,225	3	0,017

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 3 v testu Chí kvadrát je rovna 0,017 (1,7 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

4. Vaření, uklízení a žehlení jsou ryze ženské práce

Tabulka 4A: Kontingenční tabulka

			Vaření, uklízení a žehlení jsou ryze ženské práce				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	8	30	17	13	68
		%	11,8%	44,1%	25,0%	19,1%	100,0%
	muž	Počet	43	22	10	5	80
		%	53,8%	27,5%	12,5%	6,3%	100,0%
Celkem		Počet	51	52	27	18	148
		%	34,5%	35,1%	18,2%	12,2%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 4B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	29,844	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 4 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

5. Finanční zabezpečení rodiny je především záležitost muže

Tabulka 5A: Kontingenční tabulka

			Finanční zabezpečení rodiny je především záležitost muže				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	7	29	14	18	68
		%	10,3%	42,6%	20,6%	26,5%	100,0%
	muž	Počet	23	28	20	9	80
		%	28,8%	35,0%	25,0%	11,3%	100,0%
Celkem		Počet	30	57	34	27	148
		%	20,3%	38,5%	23,0%	18,2%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 5B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	11,714	3	0,008

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 5 v testu Chí kvadrát je rovna 0,008 (0,8 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

6. Muž dovede vychovávat děti stejně dobře jako žena

Tabulka 6A: Kontingenční tabulka

			Muž dovede vychovávat děti stejně dobře jako žena				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	4	14	40	10	68
		%	5,9%	20,6%	58,8%	14,7%	100,0%
	muž	Počet	28	21	14	16	79
		%	35,4%	26,6%	17,7%	20,3%	100,0%
Celkem		Počet	32	35	54	26	147
		%	21,8%	23,8%	36,7%	17,7%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 6B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	32,663	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 6 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

7. Do rodinného rozpočtu by měli přispívat oba partneři

Tabulka 7A: Kontingenční tabulka

			Do rodinného rozpočtu by měli přispívat oba partneři.				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	57	8	2	1	68
		%	83,8%	11,8%	2,9%	1,5%	100,0%
	muž	Počet	56	9	1	13	79
		%	70,9%	11,4%	1,3%	16,5%	100,0%
Celkem		Počet	113	17	3	14	147
		%	76,9%	11,6%	2,0%	9,5%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 7B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	9,919	3	0,019

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 7 v testu Chí kvadrát je rovna 0,019 (1,9 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

8. Vdané ženy jsou spokojenější než svobodné

Tabulka 8A: Kontingenční tabulka

			Vdané ženy jsou spokojenější než svobodné				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	14	9	32	13	68
		%	20,6%	13,2%	47,1%	19,1%	100,0%
	muž	Počet	14	29	18	19	80
		%	17,5%	36,3%	22,5%	23,8%	100,0%
Celkem		Počet	28	38	50	32	148
		%	18,9%	25,7%	33,8%	21,6%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 8B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	14,695	3	0,002

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 8 v testu Chí kvadrát je rovna 0,002 (0,2 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

9. Žena, která chodí do práce na plný úvazek, může zajistit stejné podmínky pro výchovu svých dětí jako matka, která do zaměstnání nechodí

Tabulka 9A: Kontingenční tabulka

			Žena, která chodí do práce na plný úvazek, může zajistit stejné podmínky pro výchovu svých dětí jako matka, která do zaměstnání nechodí				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	18	13	26	11	68
		%	26,5%	19,1%	38,2%	16,2%	100,0%
	muž	Počet	9	10	36	25	80
		%	11,3%	12,5%	45,0%	31,3%	100,0%
Celkem		Počet	27	23	62	36	148
		%	18,2%	15,5%	41,9%	24,3%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 9B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	9,538	3	0,023

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 9 v testu Chí kvadrát je rovna 0,023 (2,3 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

10. Oba partneři by se měli na chodu domácnosti podílet stejně

Tabulka 10A: Kontingenční tabulka

			Oba partneři by se měli na chodu domácnosti podílet stejně				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	38	21	5	4	68
		%	55,9%	30,9%	7,4%	5,9%	100,0%
	muž	Počet	35	27	13	5	80
		%	43,8%	33,8%	16,3%	6,3%	100,0%
Celkem		Počet	73	48	18	9	148
		%	49,3%	32,4%	12,2%	6,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 10B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	3,591	3	0,309

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti v testu Chí kvadrát je 0,309 (30,9 %), tudíž větší než stanovená hranice (5 %). V otázce 10 odpovídali takřka muži i ženy stejně a není zde patrný statisticky významný rozdíl.

11. Žena vysoké vzdělání nepotřebuje

Tabulka 11A: Kontingenční tabulka

			Žena vysoké vzdělání nepotřebuje				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	2	0	18	48	68
		%	2,9%	0,0%	26,5%	70,6%	100,0%
	muž	Počet	9	10	17	44	80
		%	11,3%	12,5%	21,3%	55,0%	100,0%
Celkem		Počet	11	10	35	92	148
		%	7,4%	6,8%	23,6%	62,2%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 11B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	Df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	13,775	3	0,003

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 11 v testu Chí kvadrát je rovna 0,003 (0,3 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

Tabulka 11C: Žena vysoké vzdělání nepotřebuje.

Kolik je Vám let?		Žena vysoké vzdělání nepotřebuje.				Celkem	
		rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím		
18-45 let	žena	Počet	1	0	14	31	46
		%	2,2%	0,0%	30,4%	67,4%	100,0%
	muž	Počet	7	4	10	14	35
		%	20,0%	11,4%	28,6%	40,0%	100,0%
	Celkem	Počet	8	4	24	45	81
		%	9,9%	4,9%	29,6%	55,6%	100,0%
46 let a více	žena	Počet	1	0	4	17	22
		%	4,5%	0,0%	18,2%	77,3%	100,0%
	muž	Počet	2	6	7	30	45
		%	4,4%	13,3%	15,6%	66,7%	100,0%
	Celkem	Počet	3	6	11	47	67
		%	4,5%	9,0%	16,4%	70,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 11C uvádí rozdělení odpovědí na stanovenou otázku podle pohlaví a navíc podle dvou věkových kategorií, 18-45 let a 46 a více let.

12. Být ženou v domácnosti je pro ženu stejně uspokojivé, jako chodit do zaměstnání

Tabulka 12A: Kontingenční tabulka

			Být ženou v domácnosti je pro ženu stejně uspokojivé, jako chodit do zaměstnání				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	6	9	30	23	68
		%	8,8%	13,2%	44,1%	33,8%	100,0%
	muž	Počet	17	16	27	20	80
		%	21,3%	20,0%	33,8%	25,0%	100,0%
Celkem		Počet	23	25	57	43	148
		%	15,5%	16,9%	38,5%	29,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 12B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	6,659 ^a	3	0,084

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti v testu Chí kvadrát je 0,084 (8,4 %), tudíž větší než stanovená hranice (5 %). V otázce 12 odpovídali takřka muži i ženy stejně a není zde patrný statisticky významný rozdíl.

13. Žena by měla pečovat o svůj vzhled

Tabulka 13A: Kontingenční tabulka

			Žena by měla pečovat o svůj vzhled				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	67	0	0	1	68
		%	98,5%	0,0%	0,0%	1,5%	100,0%
	muž	Počet	67	8	2	0	77
		%	87,0%	10,4%	2,6%	0,0%	100,0%
Celkem		Počet	134	8	2	1	145
		%	92,4%	5,5%	1,4%	0,7%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 13B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	10,482	3	0,015

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 13 v testu Chí kvadrát je rovna 0,015 (1,5 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

14. Oba partneři mají nárok na svou profesní seberealizaci

Tabulka 14A: Kontingenční tabulka

			Oba partneři mají nárok na svou profesní seberealizaci.				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	56	8	4	0	68
		%	82,4%	11,8%	5,9%	0,0%	100,0%
	muž	Počet	43	27	2	8	80
		%	53,8%	33,8%	2,5%	10,0%	100,0%
Celkem		Počet	99	35	6	8	148
		%	66,9%	23,6%	4,1%	5,4%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 14B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	19,846	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 14 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

15. Žena, která nemá děti, vede prázdný život

Tabulka 15A: Kontingenční tabulka

			Žena, která nemá děti, vede prázdný život				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	0	17	28	23	68
		%	0,0%	25,0%	41,2%	33,8%	100,0%
	muž	Počet	10	5	36	29	80
		%	12,5%	6,3%	45,0%	36,3%	100,0%
Celkem		Počet	10	22	64	52	148
		%	6,8%	14,9%	43,2%	35,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 15B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	17,379	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 15 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

16. Pokud je žena zaměstnána na celý úvazek, trpí tím celá rodina

Tabulka 16A: Kontingenční tabulka

			Pokud je žena zaměstnána na celý úvazek, trpí tím celá rodina				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	3	22	14	29	68
		%	4,4%	32,4%	20,6%	42,6%	100,0%
	muž	Počet	23	15	28	14	80
		%	28,8%	18,8%	35,0%	17,5%	100,0%
Celkem		Počet	26	37	42	43	148
		%	17,6%	25,0%	28,4%	29,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 16B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	25,805	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 16 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

17. Nejčastěji zastávaná role ženy v rodině je role matky

Tabulka 17A: Kontingenční tabulka

		Nejčastěji zastávaná role ženy v rodině je role matky			Celkem
		rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet 38	30	0	68
		% 55,9%	44,1%	0,0%	100,0%
	muž	Počet 25	40	15	80
		% 31,3%	50,0%	18,8%	100,0%
Celkem		Počet 63	70	15	148
		% 42,6%	47,3%	10,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 17B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	18,258	2	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 17 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

18. Žít v nesezdaném svazku je naprosto běžné

Tabulka 18A: Kontingenční tabulka

			Žít v nesezdaném svazku je naprosto běžné				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	16	23	26	3	68
		%	23,5%	33,8%	38,2%	4,4%	100,0%
	muž	Počet	45	17	13	5	80
		%	56,3%	21,3%	16,3%	6,3%	100,0%
Celkem		Počet	61	40	39	8	148
		%	41,2%	27,0%	26,4%	5,4%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 18B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	18,670	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 18 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

19. Pokud žena o sebe nepečuje, nemůže se divit, když ji partner opustí

Tabulka 19A: Kontingenční tabulka

			Pokud žena o sebe nepečuje, nemůže se divit, když ji partner opustí.				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	23	29	10	6	68
		%	33,8%	42,6%	14,7%	8,8%	100,0%
	muž	Počet	50	19	6	5	80
		%	62,5%	23,8%	7,5%	6,3%	100,0%
Celkem		Počet	73	48	16	11	148
		%	49,3%	32,4%	10,8%	7,4%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 19B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	12,268	3	0,007

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 19 v testu Chí kvadrát je rovna 0,007 (0,7%), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

20. O nejdůležitějších otázkách v rodině by měl rozhodovat především muž

Tabulka 20A: Kontingenční tabulka

			O nejdůležitějších otázkách v rodině by měl rozhodovat především muž				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	5	21	13	29	68
		%	7,4%	30,9%	19,1%	42,6%	100,0%
	muž	Počet	17	25	23	15	80
		%	21,3%	31,3%	28,8%	18,8%	100,0%
Celkem		Počet	22	46	36	44	148
		%	14,9%	31,1%	24,3%	29,7%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 20B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	13,240	3	0,004

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 20 v testu Chí kvadrát je rovna 0,004 (0,4 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

21. Muži by se měli více podílet na chodu domácnosti (vaření, uklízení, péče o děti)

Tabulka 21A: Kontingenční tabulka

			Muži by se měli více podílet na chodu domácnosti (vaření, uklízení, péče o děti)				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	27	30	7	4	68
		%	39,7%	44,1%	10,3%	5,9%	100,0%
	muž	Počet	16	27	17	20	80
		%	20,0%	33,8%	21,3%	25,0%	100,0%
Celkem		Počet	43	57	24	24	148
		%	29,1%	38,5%	16,2%	16,2%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 21B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	16,944	3	0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 21 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

22. Uzavření manželství je završením plnohodnotného svazku

Tabulka 22A: Kontingenční tabulka

			Uzavření manželství je završením plnohodnotného svazku				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	16	26	18	8	68
		%	23,5%	38,2%	26,5%	11,8%	100,0%
	muž	Počet	24	37	9	10	80
		%	30,0%	46,3%	11,3%	12,5%	100,0%
Celkem		Počet	40	63	27	18	148
		%	27,0%	42,6%	18,2%	12,2%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 22B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	5,808	3	0,121

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti v testu Chí kvadrát je 0,121 (12,1 %), tudíž větší než stanovená hranice (5 %). V otázce 22 odpovídali takřka muži i ženy stejně a není zde patrný statisticky významný rozdíl.

23. Žena by měla přizpůsobit kariéru rodině

Tabulka 23A: Kontingenční tabulka

			Žena by měla přizpůsobit kariéru rodině				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	7	38	13	10	68
		%	10,3%	55,9%	19,1%	14,7%	100,0%
	muž	Počet	31	24	15	10	80
		%	38,8%	30,0%	18,8%	12,5%	100,0%
Celkem		Počet	38	62	28	20	148
		%	25,7%	41,9%	18,9%	13,5%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 23B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	17,605	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

Dosažená hladina významnosti u otázky 23 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

24. Dovedete si představit, že by jste zůstal s dětmi na rodičovské dovolené

Tabulka 24A: Kontingenční tabulka

			Dovedete si představit, že by jste zůstal s dětmi na rodičovské dovolené				Celkem
			rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
Pohlaví	žena	Počet	36	32	0	0	68
		%	52,9%	47,1%	0,0%	0,0%	100,0%
	muž	Počet	13	37	18	12	80
		%	16,3%	46,3%	22,5%	15,0%	100,0%
Celkem		Počet	49	69	18	12	148
		%	33,1%	46,6%	12,2%	8,1%	100,0%

Zdroj: Vlastní výzkum

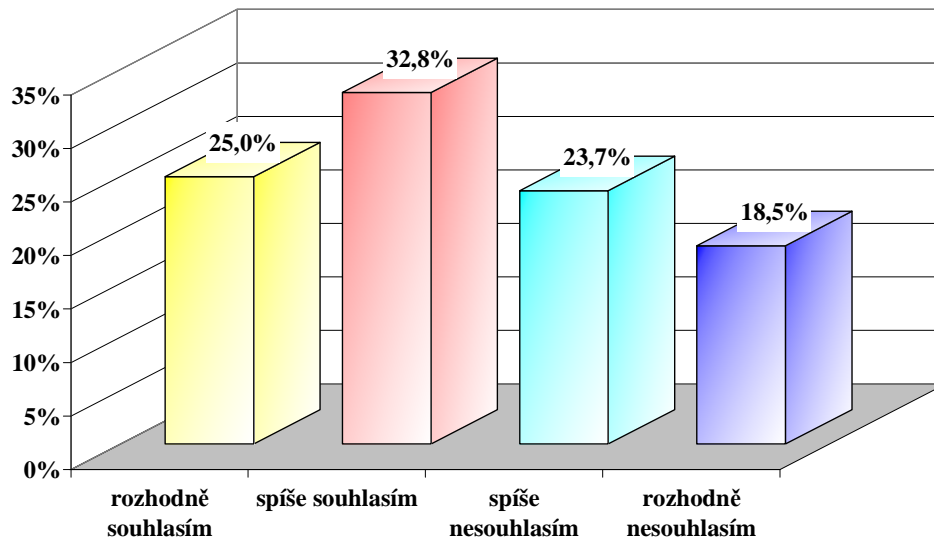
Tabulka 24B: Test Chí kvadrát

	Hodnota	df	Dosažená hladina významnosti
Pearsonův Chí kvadrát	40,451	3	<0,001

Zdroj: Vlastní výzkum

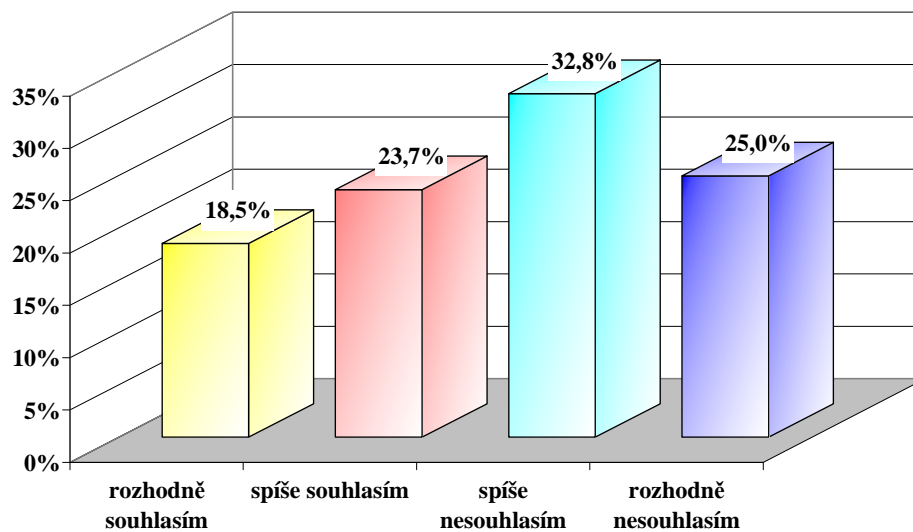
Dosažená hladina významnosti u otázky 24 v testu Chí kvadrát je menší než 0,001 (0,1 %), tudíž menší než stanovená hranice (5 %). Tímto byl prokázán statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen.

Graf 5: Tradiční postavení ženy v rodině (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 5 vypovídající o „Tradičním postavení ženy v rodině“, zprůměrnování četnosti odpovědí rozhodně souhlasilo 55,7% (82) z celkového počtu 148 respondentů, spíše nesouhlasilo 23,7 % (35) a rozhodně nesouhlasilo 18,5 % (27) respondentů.

Graf 6: Moderní postavení ženy v rodině (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na základě statistického zprůměrnování četností odpovědí v grafu 6, který vypovídá o: „Moderním postavení ženy v rodině“, kdy celkově souhlasilo 42,2 % (62) a spíše nesouhlasilo 32,8 %, (49) rozhodně nesouhlasilo 25 % (37) z celkového počtu 148 respondentů.

5. DISKUZE

Mého výzkumného šetření se celkem zúčastnilo 148 respondentů, z toho bylo 46 % (68) žen a 54 % (80) mužů. Spodní věková hranice byla určena na 18 let, horní hranice věku nebyla stanovena. V dotazníku odpovědělo 55 % (81) respondentů ve věku 18-45 let a ve věku 46 let a více 45 % (67) respondentů. Z celkového počtu 100 % (148) respondentů bydlí 20 % (30) v obci do 3000 obyvatel a ve městě 80 % (118) respondentů. Nejvyššího dosaženého základního vzdělání z celkového počtu respondentů dosahovalo 20 % (30) respondentů, 26 % (38) středního bez maturity, 32 % (47) středního s maturitou a 22 % (33) respondentů mělo vysokoškolské vzdělání. Tyto údaje svědčí o tom, že se podařilo získat názory velice širokého a diverzifikovaného spektra respondentů, zahrnujícího jak různé věkové skupiny, velikost bydliště, tak i dosažené vzdělání. V neposlední řadě se podařilo oslovit podobné množství zástupců obou pohlaví, jejichž rozdílné náhledy na studovanou tematiku byly prokázány i statistickými testy.

První, co mě zajímalo, byl názor respondentů na rozdělení činností v domácnosti. V tomto směru jsem se ptala, kdo by měl v rodině vykonávat domácí práce, jak respondenti nahlízejí na otázku trávení volného času, na věnování se zájmům a koníčkům, zda-li je pro ženu uspokojivé být v domácnosti namísto v zaměstnání, a dále jsem se ptala na názor, zda-li se muži domácím pracím věnují nedostatečně, respektive by se jim měli věnovat více. Z tabulky 1A: „*Domácí práce by měla vykonávat především žena* je patrné, že se s tímto tvrzením ztotožňuje převážně skupina mužských respondentů, kdy s tímto výrokem rozhodně souhlasilo celých 45 % (36) a spíše souhlasilo téměř 33 % (26) dotázaných mužů. Na rozdíl od toho z žen rozhodně souhlasila pouze jedna respondentka. Spíše souhlasné stanovisko vyjádřilo 38 % (26) dotázaných žen, ovšem spíše nesouhlasilo či rozhodně nesouhlasilo celkem 60 % (41) tázaných žen. Z celkového počtu na tuto otázku neopověděl jeden respondent, konečný počet odpovídajících respondentů je tedy 147. Dále mě zajímal názor respondentů na výrok, který je podrobněji analyzován v tabulce 3A: „*Muž i žena žijící ve svazku by měli mít stejně času na své zájmy a koníčky*“, kdy k tomuto výroku kladný názor zaujalo

celých 91 % (62) žen, na druhou stranu záporný názor vyjádřila celá třetina dotázaných mužů. K tvrzení, že: „*Vaření, uklízení a žehlení je ryze ženská práce*“ (viz. tabulka 4A) se přiklonilo celých 81 % (65) mužů, kdy rozhodně souhlasilo dokonce celých 54 % (43) z nich. Ženy s tímto výrokem rozhodně souhlasily pouze z 12 % (8). Na druhou stranu ale respondenti odpovídali shodně na výrok popsany v tabulce 10A: „*Oba partneři by se měli na chodu domácnosti podílet stejně*“, kdy s ním rozhodně souhlasilo téměř 56 % (38) žen a 44 % (35) mužů a spíše souhlasilo 31 % (21) respondentů z řad žen a 34 % (27) z řad mužů. Negativní postoj k výroku: „*Být ženou v domácnosti je pro ženu stejně uspokojivé, jako chodit do zaměstnání*“ (viz tabulka 12A) vyjádřil podobný počet dotázaných z řad žen i mužů. Více s tímto výrokem ovšem souhlasili muži. Celkově spíše nesouhlasilo 38 % (57) a rozhodně nesouhlasilo 29 % (43) z celkového počtu respondentů. S tím, že by se měli muži více podílet na chodu domácnosti (viz. tabulka 21A), kladný postoj zaujalo celých 84 % (57) dotázaných žen a 54 % (43) mužů. Z celkového počtu respondentů souhlasilo celkem 68 % (100) dotázaných.

Statistické hodnocení odpovědí na otázky 1, 3, 4, 10, 12 a 21 kategorizované podle pohlaví prokázalo největší rozdíly u otázek 1, 4 a 21, u kterých byla dosažená hladina významnosti menší či rovna 0,1 % (viz. tabulky 1B, 4B, 21B). Prokázala se tak tendence mužské části populace vidět hlavní úkol ženy ve starání se o bezproblémový chod domácnosti. Je tomu tak i přes přiznání, že pro ženu tato pracovní náplň není uspokojivá. Tento názor převládá u obou pohlaví (otázka 12, nesouhlasí 78 % žen a 59 % mužů). Podle realizovaného sociologického výzkumu IVVM z roku 2003 vykonává většinu domácích prací v domácnosti žena, 38 % vaří vždy sama, 49 % většinou. Nakupování a uklízení je ze 70 % především ženská záležitost⁷⁰. To, že by se na chodu domácnosti měli více podílet muži, uvedlo v sociologickém výzkumu v roce 2004 76 % žen⁷¹. Z těchto čísel lze usuzovat, že primární odpovědnost za péči o domácnost je preferencí ženy. Zajímavé je, že více jak 77 % respondentů mého výzkumu souhlasilo s tím, že by měli mít oba partneři stejně volného času na své zájmy

⁷⁰ VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 117. ISBN 80-86429-18-0.

⁷¹ CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P. *Sociologická studie, Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. s. 35. ISBN 80-7330-062-1.

a koníčky a měli by se na chodu domácnosti podílet stejně. Z tohoto je vidět patrný rozdíl mezi „ideálním“ stavem a skutečností.

Dalším okruhem otázek, kterým jsem se zabývala, byl obecný názor respondentů, jaký je jejich pohled na výchovu dětí, kdo by měl rozhodovat o nejdůležitějších otázkách v rodině, zda současná společnost upřednostňuje tradiční rozdělení rolí v rodině. Negativní stanovisko k otázce, na kterou neodpověděl z celkového počtu 148 jeden respondent: „*Muž dovede vychovávat děti stejně dobře jako žena*“ zaujalo celých 73 % (50) dotázaných žen, přičemž u mužů se jednalo o číslo téměř dvakrát menší, a to 38 % (30). Že muž dokáže ženu ve výchově dětí plnohodnotně nahradit se domnívá 62 % (49) dotázaných mužů, avšak souhlasné stanovisko potvrdilo pouze 27 % (18) z dotazovaných žen. „*Žena chodící do zaměstnání na plný úvazek je schopna zajistit stejné podmínky pro výchovu svých dětí jako matka, která do zaměstnání nechodí*“. Názory respondentů na tento výrok se lišily. Zatímco rozhodně souhlasilo, či spíše souhlasilo 45 % (31) dotázaných žen, u mužů se jednalo o číslo nižší, a to 33 % (19). Rozhodně s tímto výrokem ovšem nesouhlasilo celých 31 % (25) mužů a pouze 16 % (11) žen. Z celkového počtu respondentů zaujímá nesouhlasné stanovisko celkem 66 % (98) respondentů. O podobných názorech žen a mužů jsem se mohla přesvědčit i u výroku, který zjišťoval názory respondentů na to že: „*Žena, která nemá děti, vede prázdný život*“ (viz. tabulka 15A). Spíše nesouhlasilo a rozhodně nesouhlasilo celých 75 % (51) dotázaných žen a 81 % (65) mužů. Na druhou stranu se ale k tomuto výroku jednoznačně přiklonilo 12 % (10) mužů, kdežto žena ani jedna. K tomu, že: „*Nejčastěji zastávaná role ženy v rodině je role matky*“ (viz. tabulka 17A) se přiklonilo celých 100 % (68) dotazovaných žen a 81 % (65) mužů. Zajímavé je, že nesouhlasné stanovisko nepotvrdila ani jedna žena a rozhodně nesouhlasil též s výrokem ani jeden respondent z celkového počtu. „*O nejdůležitějších otázkách v rodině by měl rozhodovat muž*“ (viz. tabulka 20A) se domnívá 52 % (42) dotazovaných mužů a 38 % (26) žen. Zajímavé je, že rozhodně s tímto výrokem nesouhlasí celých 42 % (29) žen. U mužů se jedná zhruba o polovinu, a to pouze 18 % (15). To, že by s dítětem zůstaly na rodičovské dovolené (viz. tabulka 24A) si dovede představit celých 100 % (68)

dotázaných žen. U mužů se jedná o počet nižší, a to 62 % (50). Spíše si tuto situaci nedovede představit 22 % (18) a rozhodně si ji nedovede představit 15 % (12) mužů.

Rozdíly v odpovědích na všechny otázky 6, 9, 15, 17, 20 a 24 byly statisticky významné. Je otázkou, zda 62 % mužů, kteří se považují za stejně schopné ve výchově dětí jako jejich dámské protějšky, mělo někdy možnost si toto své tvrzení ověřit v praxi. Otázka na rodinný stav, případně počet dětí v rodině, nebyla součástí tohoto výzkumu, takže o pravdivosti této domněnky se můžeme dohadovat pouze teoreticky. Nízké hodnoty dosažené hladiny významnosti u otázek 15, 17 a 24 jsou do určité míry ovlivněny nulovým zastoupením některých variant odpovědí. Přesto je zajímavé, že myšlenku mít jako žena plný život i bez dětí podporuje více mužů 81 % než samotných žen 75 %. Pozornost si také zaslouží tabulka 20A, kde hlavní slovo v rozhodování o nejdůležitějších otázkách v rodině mužům upírá přes 42 % žen a celkem s tímto výrokem nesouhlasí jejich nadpoloviční většina tedy 62 % žen. Není úplně zřejmé, zda by obě pohlaví označila za nejdůležitější stejné otázky či problémy – jak již naznačuje Jan Werich v interview z nahrávky z roku 1958 vedeném Miroslavem Horníčkem, které je součástí hry Těžká Barbora. Zde Werich vypráví, jak jeho žena rozhoduje o „*podružnostech*“, jako například co s penězi, které on vydělá, ... „*a takové zásadní věci, jako například jaký je náš poměr k Taiwanu, to dělám já*“⁷². Sociologický výzkum realizovaný v roce 1998 ukazuje největší rozdíly mezi názorem mužů a žen, které se týkaly rozhodování o nejdůležitějších otázkách v rodině, kdy s dominancí mužů souhlasilo 53 % mužů, ale pouze 29 % žen⁷³. I když se uvedená data takřka shodují s mým výzkumem, kde souhlasí 52 % mužů, u žen je souhlasný podíl již vyšší než 38 %. V souvislosti s čerpáním rodičovské dovolené ve výzkumu CVVM roku 2003 vyslovalo takřka 90 % mužů názor, že rodičovskou dovolenou nevyužívají a nebo si nedokážou tuto situaci představit⁷⁴. Dále pak takřka polovina žen a mužů v sociologické studii uvedla, že bezdětní lidé žijí prázdný život⁷⁵. Z porovnání výše uvedených dat vyplývá,

⁷² WERICH, J – HORNÍČEK, M. Těžká Barbora. *2CD Werich + Horníček – Předscény*. [CD-ROM]. Praha: Supraphon, 2005.

⁷³ VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 117. ISBN 80-86429-18-0.

⁷⁴ REZKOVÁ, M. *K otcovské a mateřské roli v rodině*. [online]. 2003. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100278s_ov31017.pdf>.

⁷⁵ CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P. *Sociologická studie, Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. s. 22. ISBN 80-7330-062-1.

že v rodinách stále převládá tradiční model rodiny, i když v menším procentuelním poměru názorů, než tomu ukazovaly sociologické výzkumy minulých let.

V třetím okruhu otázek jsem zjišťovala názor respondentů na finanční zabezpečení rodiny a pracovní seberealizaci partnerů v závislosti na rodinném životě. S tvrzením: „Žena by měla dát vždy přednost rodině před kariérou“ (viz. tabulka 2A) nesouhlasilo 63 % (43) žen, naopak souhlasilo 75 % (60) dotázaných mužů. Z celkového počtu respondentů s tímto výrokem souhlasilo 57 % (85) a negativní postoj vyjádřilo 43 % (63). „Finanční zabezpečení rodiny je především záležitost muže“ (viz. tabulka 5A), s tím spíše či rozhodně souhlasilo téměř 64 % (61) dotázaných mužů a 53 % (36) žen. Zajímavým faktem je skutečnost, že s tímto výrokem pouze rozhodně nesouhlasí 11 % (9) mužů, ale celých 26 % (18) žen. Na druhou stranu s výrokem: „Do rodinného rozpočtu by měli přispívat oba partneři“ (viz. tabulka 7A) rozhodně souhlasilo z celkového počtu 147 respondentů, kdy jeden respondent neodpověděl, 77 % (113) celkem respondentů. S názorem, že: „Žena vysoké vzdělání nepotřebuje“ (viz. tabulka 11A) se z celkového počtu respondentů neztotožňuje celkově 86 % (125) respondentů. Rozhodně či spíše souhlasilo pouze 3 % (2) žen a 24 % (19) mužů. Pokud jde o nárok na profesní seberealizaci obou partnerů (viz. tabulka 14A) rozhodně či spíše souhlasí 91 % (134) celkově oslovených respondentů. Negativní stanovisko k otázce: „Pokud je žena zaměstnána na celý úvazek, trpí tím celá rodina“ (viz. tabulka 16A) zaujalo celých 63 % (43) dotázaných žen, přičemž u mužů nesouhlasí 53 % (42). Spíše či rozhodně souhlasí 47 % (38) mužů a 37 % (25) žen. K výroku: „Žena by měla přizpůsobit kariéru rodině“ (viz. tabulka 23A) z celkového počtu respondentů zaujímá souhlasné stanovisko 68 % (100) respondentů a s tímto názorem nesouhlasí celkem 32 % (48) respondentů. Podobné výsledky ukazuje sociologický v minulých letech týkajícího se finančního zabezpečení rodiny mužem, kde dokonce souhlasilo nebo spíše souhlasilo téměř 80 % mužů a více než 68 % žen. K výroku přizpůsobení kariéry ženy v rodině se přiklonilo 75 % mužů a 71 % žen⁷⁶.

⁷⁶ VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 117. ISBN 80-86429-18-0.

Statistické testování třetího okruhu otázek prokázalo ve všech sedmi případech rozdíly, ne vždy je to však závěr. Test totiž rozhodoval o shodnosti všech čtyř možností odpovědí, které však z praktického hlediska lze sloučit do pouhých dvou kategorií, souhlasu a nesouhlasu s otázkou. Takto si lze vysvětlit například výsledek otázky 5, se kterou souhlasí nadpoloviční většina žen 53 % (36) i mužů 64 % (51). Obdobné je to u otázky 7, kdy souhlasí celých 96 % žen a více jak 82 % mužů, 16 i 23 otázky. U otázky 7 je navíc výsledek Chí kvadrát testu ovlivněn malým zastoupením třech nesouhlasných kategorií (2, 1 a 1 respondent), jeho vypovídací hodnota je z tohoto důvodu nevelká (podobně je tomu i u otázek 11, 14, 16). Přesto detailní šetření ukázalo jeden zajímavý fakt, a to u otázky 11, že žena vysoké vzdělání nepotřebuje. Zde překvapil nezanedbatelný počet souhlasných odpovědí u mužů (v součtu takřka 24 %). Když se k třídění přidá ještě efekt příslušnosti k určité věkové skupině (viz. tabulka 11C), zjistíme, že u mužů do 45 let včetně, souhlasilo dokonce 31 % respondentů (11 z 35 zástupců této věkové skupiny) a u mužů ve věku 46 a starších to bylo méně, jen necelých 18 % (8 z 45 respondentů).

Následující okruh otázek zjišťoval názor respondentů na instituci manželství. V tomto směru mě zajímal názor respondentů, zda je v dnešní době uzavření sňatku přežitkem a žití v nesezdaném svazku běžné. S tvrzením: „*Vdané ženy jsou spokojenější než svobodné*“ (viz. tabulka 8A) rozhodně či spíše souhlasilo 34 % (23) žen a 54 % (43) mužů. Naopak spíše či rozhodně nesouhlasilo 66 % (45) žen a 46 % (47) mužů. Kladné stanovisko s tvrzením: „*Žití v nesezdaném svazku je naprosto běžné*“ (viz. tabulka č. 18A) zaujalo 78 % (62) mužů a 57 % (39) žen, pro zbytek respondentů, 22 % (18) mužů a 47 % (29) žen, není běžné žít v nesezdaném svazku. Tento výsledek (spolu s minimálním zastoupením zcela negativního názoru na volné soužití u obou skupin respondentů) docela věrně odráží reálné společenské údaje Českého statistického úřadu, kde se uvádí, že za první tři čtvrtletí roku 2010 bylo v České republice uzavřeno pouhých 39 tisíc manželství, což je nejnižší zaznamenaná hodnota za dobu sledování od roku 1950⁷⁷. Tento trend podporuje i extrémně vysoká

⁷⁷ Český statistický úřad. *Skončilo období vyšší porodnosti. Pohyb obyvatelstva 1, až 3. čtvrtletí 2010* [online]. 1990. [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby121310.doc>>.

míra rozvodovosti, kdy za zmíněné období loňského roku bylo takto ukončeno 22,3 tisíc manželství⁷⁸. Těmto údajům zdánlivě odporuje výsledek otázky 22. Z něho vyplývá, že ve společnosti stále přetrvává následující názor že: „*Uzavření manželství je završením plnohodnotného svazku*“ (viz. tabulka 22A), kde 62 % (42) žen a 56 % (61) mužů má kladný postoj k instituci manželství a za zbytečnou formalitu manželství považuje 30 % (45) celkových respondentů. Z toho vyplývá, že 70 % (103) z celkového počtu respondentů stále upřednostňuje tradiční model soužití a uzavření manželství není pro ně prázdnou institucí, ke které by zaujímali jednoznačně záporný postoj. Zmíněná zdánlivost odporujících si údajů může spočívat v tom, zda a jak, je či není dnešní mladá generace schopna porozumět a zároveň sama přispět k plnohodnotnému naplnění vztahu k druhému pohlaví.

Statistická odlišnost byla prokázána u otázek 8 a 18. Potvrdil se tak opravdu protikladný názor žen a mužů na spokojenost „slabšího pohlaví“ v manželství. Ženy si tedy v manželství rozhodně spokojeně nepřipadají, kdežto muži se domnívají o opaku. Otázkou zůstává, zdali je tento postoj ovlivněn již prožitým či trvajícím svazkem, nebo zdali se jedná o názor vzešlý z vlastního pozorování a informací z okolí respondentů. Dosažená hladina významnosti v testu otázky 22 (12 %) prokázala shodnost názorů mužů i žen na legitimitu manželského svazku.

Posledním, pátým okruhem jsou otázky č. 13 a 19, které zkoumaly názory respondentů na současnou ženu, nakolik je důležitý její vzhled a zda by měla o sebe pečovat. Zajímá mě nejen názor samotných žen, ale nejvíce pak názor mužů. Byla jsem překvapena téměř shodným názorem obou pohlaví v odpovědích na tvrzení, že: „*Žena by měla pečovat o svůj vzhled*“. Rozhodně souhlasilo celých 98,5 % (67) žen a 87 % (67) mužů. Spíše negativní postoj zaujali pouze dva muži, rozhodně negativní postoj pouze jedna žena a tři respondenti neodpověděli vůbec. Péče o svůj vzhled či zevnějšek je tedy dle názorů respondentů neoddělitelnou součástí života dnešní ženy. Není jisté nakolik se tu projevuje současný kult „*mladých a krásných*“, a na druhou stranu reálné snahy žen se tomuto „*módnímu diktátu*“ vyrovnat. Nesetkávají se však

⁷⁸ Český statistický úřad. *Rozvody a sňatky 1950-2009*. [online]. 1990. [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatky_a_rozvody_1950_2009>.

vždy s úspěchem, neboť nezřídka tuto roli ženy, „být krásná“, přebíjí mnohem prozaičtější úkoly. Přesto by však ženy neměly své snažení vzdát, protože by to jinak mohlo mít negativní dopad na partnerské soužití: S tvrzením: „*Pokud o sebe žena nepečuje, nemůže se divit, když jí partner opustí*“ (viz. tabulka 19A) rozhodně souhlasí téměř 50 % (73) a spíše souhlasí 32 % (48) všech dotázaných respondentů, z čehož jasný souhlas vyjádřilo celých 62 % (50) mužů a 33 % (23) žen. Celkově souhlasilo s daným výrokem 82 % (121) respondentů.

Pro rozhodnutí o platnosti stanovených hypotéz a dosažení cíle byly vybrány otázky 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 16, 17, 20, 22, 23, vypovídající o reálné situaci v české rodině. Zastoupení odpovědí podporujících „tradiční“ i „moderní“ roli ženy bylo zprůměrnováno za obě pohlaví. Výsledky platnosti hypotéz jsou přehledně znázorněny v grafech 5 a 6. Platnost první hypotézy podpořily odpovědi nadpoloviční většiny všech respondentů, 57,8 % (86) z celkového počtu 148 respondentů, spíše nesouhlasilo 23,7 % (35) a rozhodně nesouhlasilo 18,5 % (27) respondentů. Tyto výsledky potvrzují první stanovenou hypotézu: „*Česká žena zastává stále tradiční postavení ženy v rodině*“. Oproti tomu druhá hypotéza, „*Současná tzv. „nová žena“ se v české rodině vyskytuje jen zřídka*“, se na základě získaných údajů nepotvrdila. Ilustruje to graf 6, který vypovídá o nezanedbatelném podílu odpovědí podporujících moderní postavení ženy v rodině – celkově ji podpořilo 42,2 % (62) z celkového počtu 148 respondentů. Údaje o upřednostnění tradičního modelu v rodině dokládají sociologické výzkumy z předešlých let, i když v menším procentuelním rozdílu, než tomu ukazují výsledky mého výzkumu⁷⁹.

⁷⁹ CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P. *Sociologická studie, Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. s. 22. ISBN 80-7330-062-1.

6. ZAVĚR

Postavení české ženy v rodině je v současné době, jak jsem již naznačila, rozšířeným a diskutovaným tématem. Současné zakládání rodiny opouští svou původní podobu, a tím dochází i ke změně postavení ženy v rodině, tudíž k narušení tradičního patriarchálního modelu rodiny. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit názor veřejnosti na postavení české ženy v rodině, zda česká žena stále zastává své tradiční postavení v rodině. Dílčím cílem bylo zjistit do jaké míry se v dnešní rodině vyskytuje model současné tzv. „nové ženy“. Oba cíle bakalářské práce byly splněny.

První studovaná hypotéza: „*Česká žena zastává stále tradiční postavení ženy v rodině*“ se potvrdila. Z mého výzkumu vyplynulo, že respondenti stále preferují tradiční rozdělení rolí v rodině. Pomocí testu Chí kvadrát se prokázala tendence mužské populace vidět hlavní úkol ženy v péči o domácnost a výchovu dětí. A to i přes přiznání, že pro ženu tato domácí práce není uspokojivá a na chodu domácnosti by se měli oba partneři podílet stejně. Muži téměř shodně jako ženy převážně zastávají názor, že nejčastěji zastávanou rolí ženy v rodině je role matky. Dle názorů respondentů je stále zakořeněn tradiční postoj k jednotlivým rolím v domácnosti a to i přesto, že tradiční dělba práce v domácnosti již není zdaleka nutná k bezproblémovému fungování rodiny. Jak můj výzkum dále ukazuje, tak žití v nesezdaném svazku je pro současnou společnost naprosto běžné, i když veřejnost stále upřednostňuje tradiční model soužití a uzavření manželství není pro ně prázdnou institucí, ke které by zaujímali jednoznačně záporný postoj.

Platnost druhé hypotézy o pouze zřídka existenci „moderní ženy“ v dnešních domácnostech se nepotvrdila. Výsledky výzkumu tak naznačují, že není daleko doba, kdy moderní tzv. „nová žena“, nebude pojmem pouze vzdáleným, ale prosadí se a časem i v rodinném soužití převládne. Doba, kdy se žena starala pouze o chod domácnosti a péči o rodinu, je překonána. Současná tzv. „nová žena“, kromě péče o domácnost a výchovy dětí, je schopna chodit do zaměstnání, a tím přispívat výraznou měrou do rozpočtu rodiny, dále se profesně vzdělávat a v neposlední řadě chce vypadat a cítit se dobře. Péče ženy o zevnějšek či vzhled, se stal neodmyslitelnou součástí jejího

života a dalo by se říci – nutností, trendem dnešní moderní ženy. Do mysli se mi však vkrádá myšlenka, jaký vliv bude mít tato přeměna ženy na fungování rodiny do budoucna? Budou se chtít ostatní členové rodiny zapojit do chodu domácnosti a ženu tak v určitých činnostech podpořit či nahradit? Pokud ano, v jaké míře?

Výsledky mé bakalářské práce by mohly být využity jako studijní materiál pro výuku studentů se sociálně - zdravotním zaměřením nebo by mohly být základem pro další výzkumná šetření a studie zabývající se touto problematikou.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2 (01 0197): Část 1 - Citace: metodika a obecná pravidla* [online]. Verze 3.3. Poslední aktualizace 11.11.2004. [2010-11-12] Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.

BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2 (01 0197): Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů* [online]. Verze 3.0. Poslední aktualizace 11.11.2004. [2010-11-12] Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.

Czech Republic – Family. *Family status*. [online]. 2011. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://family.jrank.org/pages/333/Czech-Republic-Family.html>>.

Czech Republic – Marriage. *Marriage*. [online]. 2011. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://family.jrank.org/pages/332/Czech-Republic-Marriage.html>>.

ČERMÁKOVÁ, M., et al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. 114 s. ISBN 80-7330-026-5.

ČERMÁKOVÁ, M. et al. *Proměny současné české rodiny (rodina-gender-stratifikace)*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.

Český statistický úřad. *Porodnost*. [online]. 1990. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF63/\\$File/400710a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF63/$File/400710a4.pdf)>.

FORMÁNKOVÁ, L. – RYTÍŘOVÁ, K. *ABC feminismu*. 1. vyd. Brno. Nesehnutí, 2004. 232 s. ISBN 80-903228-3-2.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

- GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- HAMPLOVÁ, H. et al. *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České Republiky, 2003. 108 s. ISBN 80-7330-040-0.
- HORSKÁ, P. *Naše prababičky feministky*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1999. 124 s. ISBN 80-7106-380-0.
- HRUŠKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze sociologie*. [online]. 2009. [cit. 2010-10-04]. Dostupné z: <<http://www.zsf.jcu.cz/studium/studijni-programy-obory-kurzy/podpurne-studijni-texty/spvs/spvs2013vybrane-kapitoly-ze-sociologie.pdf/view?searchterm=sociologie%20rodiny>>.
- CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P. *Sociologická studie, Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 50 s. ISBN 80-7330-062-1.
- KOČÁROVÁ, J. – KUČERA, M. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 2006. 158 s. ISBN 80-86561-93-3.
- KOVAŘÍKOVÁ, B. – DIVIŠOVÁ, J. Práva žen. *Vlasta*, 2010, č. 41, s. 76-77.
- KOZLOVÁ, L. – KUBELOVÁ, V. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.
- KŘÍŽOVÁ, A. et al. *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 74 s. ISBN 80-7330-048-6.
- KUCHAŘOVÁ, V. – ZAMYKALOVÁ, L. *Aktuální otázky postavení žen v ČR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1998. 76 s.

- MAJEROVÁ, V. – MAJER, E. *Empirický výzkum v sociologii*. 2. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2007. 275 s.
- MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Proměny současné české rodiny*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. 147 s. ISBN 80-85850-93-1.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života* 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 207 s. ISBN 80-7178-624-1.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. 323 s. ISBN 80-86429-58-X.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
- RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.
- TOMEŠ, J. *Ženy ve spektru civilizací*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 70 s. ISBN 978-80-7419-009-4.
- VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. 236 s. ISBN 80-7044-808-3.
- VESELÁ, R. et al. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 283 s. ISBN 80-86432-93-3.
- VIOLA. *Postavení žen ve středověku a raném novověku*. [online]. 2005. [cit. 2010-09-10]. Dostupné z: <<http://www.e-stredovek.cz/view.php?cisloclanku=2009020001>>.
- VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. 356 s. ISBN 80-86429-18-0.

WERICH, J – HORNÍČEK, M. Těžká Barbora. *2CD Werich + Horníček – Předscény*. [CD-ROM]. Praha: Supraphon, 2005.

WILKOVÁ, S. Zralé ženy a nahota. *Magazín dne*, 2010, č. 18, s. 14-23.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Gender

Manželství

Partnerské soužití

Porodnost

Rodina

Role ženy

9. PŘÍLOHY

D O T A Z N Í K

Vážený pane, vážená paní,

ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku ke zjištění Vašeho názoru na postavení české ženy v rodině z pohledu veřejnosti. Dotazník je zcela anonymní, jeho vyplnění Vám zabere maximálně 15 minut. Získané údaje budou zpracovány v bakalářské práci, jejichž obhajoba je součástí státní závěrečné zkoušky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. S daty bude nakládáno dle příslušných standardů a zákonů.

Hana Kloudová, 3. ročník studijní obor Sociální práce ve veřejné správě-KS, Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta v Českých Budějovicích.

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

I 1. Kolik je Vám let?

- 18 – 45 let (1)
- 46let a více (2)

I 2. Vaše pohlaví.

- žena (1)
- muž (2)

I 3. Bydlíte v obci, městě?

- do 3000 obyvatel (1)
- nad 3 000 obyvatel (2)

I 4. Nejvyšší ukončené vzdělání:

- základní (1)
- středoškolské bez maturity (2)
- středoškolské s maturitou (3)
- vysokoškolské (4)

Prosím, nyní si přečtete pečlivě každý výrok a zakroužkujte v dotazníku odpověď se kterou se nejvíce ztotožňujete, nakolik s ním souhlasíte. Předem Vám děkuji za jeho vyplnění.

1. Domácí práce by měla vykonávat především žena.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

2. Žena by měla dát vždy přednost rodině před kariérou.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

3. Muž i žena žijící ve svazku by měli mít stejně času na své zájmy a koníčky.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

4. Vaření, uklízení a žehlení jsou ryze ženské práce.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

5. Finanční zabezpečení rodiny je především záležitost muže.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

6. Muž dovede vychovávat děti stejně dobře jako žena.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

7. Do rodinného rozpočtu by měli přispívat oba partneři.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

8. Vdané ženy jsou spokojenější než svobodné.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

9. Žena, která chodí do práce na plný úvazek, může zajistit stejné podmínky pro výchovu svých dětí jako matka, která do zaměstnání nechodí.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

10. Oba partneři by se měli na chodu domácnosti podílet stejně.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

11. Žena vysoké vzdělání nepotřebuje.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

12. Být ženou v domácnosti je pro ženu stejně uspokojivé, jako chodit do zaměstnání.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

13. Žena by měla pečovat o svůj vzhled.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

14. Oba partneři mají nárok na svou profesní seberealizaci.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

15. Žena, která nemá děti, vede prázdný život.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

16. Pokud je žena zaměstnána na celý úvazek, trpí tím celá rodina.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

17. Nejčastěji zastávaná role ženy v rodině, je role matky.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

18. Žít v nesezdaném svazku je naprosto běžné.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

19. Pokud žena o sebe nepečuje, nemůže se divit, když jí partner opustí.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

20. O nejdůležitějších otázkách v rodině by měl rozhodovat především muž.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

21. Muži by se měli více podílet na chodu domácnosti (vaření, uklízení, péči o děti).

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

22. Uzavření manželství je završením plnohodnotného svazku.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

23. Žena by měla přizpůsobit kariéru rodině.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)

24. Dovedete si představit, že byste zůstal s dětmi na rodičovské dovolené.

- rozhodně souhlasím (1)
- spíše souhlasím (2)
- spíše nesouhlasím (3)
- rozhodně nesouhlasím (4)